

HRVATSKA POKRAJINA DRUŽBE ISUSOVE

DUHOVNE VJEŽBE

sv. Ignacija Lojolskog

Priredio: sk. Ivan Marinković DI

U Zagrebu, veljača 2017.

Sadržaj

UVODNE NAPOMENE	1
PRVI TJEDAN	6
NAČELO I TEMELJ	6
POSEBNO ISPITIVANJE SAVJESTI	6
OPĆE ISPITIVANJE SAVJESTI	7
RAZMATRANJE O TRI GRIJEHA.....	9
O VLASTITIM GRIJESIMA.....	11
TROSTRUKI RAZGOVOR.....	12
O PAKLU	12
DODATNE UPUTE.....	13
O POKORI.....	14
DRUGI TJEDAN	16
O KRALJEVSTVU KRISTOVU.....	16
PROMATRANJE O UTJELOVLJENJU	17
ISUSOVO ROĐENJE.....	18
PRIMJENA PET OSJETILA.....	19
NAPOMENE	20
DVIJE ZASTAVE	21
TRI VRSTE LJUDI	23
TRI NAČINA PONIZNOSTI	25
IZBOR	25
TREĆI TJEDAN	29
POSLEDNJA VEČERA	29
MUKA ISUSOVA.....	30
ČETVRTI TJEDAN	34
USKRSLI KRIST	34
DUHOVNE UPUTE	37
TRI NAČINA MOLITVE.....	37
<i>PRVI NAČIN: ISPIT SAVJESTI</i>	37
<i>DRUGI NAČIN MOLJENJA: RAZMIŠLJANJE</i>	38
<i>TREĆI NAČIN: RITMIČKA MOLITVA</i>	39
OTAJSTVA KRISTOVA ŽIVOTA	39
PRAVILA ZA RASPOZNAVANJE DUHOVA U PRVOM TJEDNU	49
PRAVILA ZA RASPOZNAVANJE DUHOVA U DRUGOM TJEDNU.....	52
PRAVILA O DIJELJENJU MILOSTINJE	54
PRAVILA GLEDE SKRUPULA.....	55
PRAVILA DA OSJEĆAMO S CRKVOM	56

DUHOVNE VJEŽBE

SV. IGNACIJA LOJOLSKOG

Ignacije Lojolski je, nakon sintetiziranja svog duhovnog iskustva u knjizi Duhovnih vježbi, i sumnji, zatvora i saslušavanja inkvizicije, dobio izričito odobrenje Crkve za Duhovne vježbe od pape Pavla III., 1548. godine.

Papa Pio XI. ga je 1922. godine proglasio zaštitnikom Duhovnih vježbi a svim članovima klera po Crkvenom zakonu je naređeno da ih obave barem svake treće godine u najmanjem trajanju od tri dana u nekom od »domova duhovnih vježbi«.

Duhovne vježbe su »duhovna gimnastika« kojoj je cilj očistiti se od grijeha i neurednih sklonosti, da se zatim u potpunosti slobodi može tražiti i prihvatiti volja Božja.

Kompoziciono, Duhovne vježbe sastoje se od četiri dijela koji se nazivaju tjedni, jer njihovo obavljanje ili doživljavanje traje tjedan dana, pa tako čitave Duhovne vježbe traju oko trideset dana. To su takozvane »velike duhovne vježbe« koje isusovci obavljaju barem dva puta u životu. Postoje i »kondenzirani oblici« koji traju po osam dana i isusovci ih obavljaju svake godine kao svoje »godišnje duhovne vježbe«. Postoje i skraćeni oblici od šest dana (to su uglavnom duhovne vježbe za ostale redovnike, svećenike i redovnice) ili tri dana (uglavnom za laike) i na njima se razmatra samo prvi tjedan. Taj se tjedan može pretvoriti u masovne tzv. »pučke misije« namijenjene svim župljanima ili pojedinim staležima.

Po svojoj strukturi prvi tjedan odgovara duhovnom putu čišćenja, drugi razmatra Isusov život, treći Isusovu muku, a četvrti njegovo uskrsnuće i uzašašće.

Uloga »duhovnog vođe« je da bude duhovni otac i učitelj koji treba da pomogne »da se sam Stvoritelj i Gospodin očituje svojoj odanoj duši privijajući je u naručje svoje ljubavi... da Stvoritelj neposredno saobraća sa svojim stvorenjem, a stvorenje sa svojim Stvoriteljem« kako naglašava sv. Ignacije.

A. G. Matoš kaže: »... u Duhovnim vježbama nalazimo najbolje djelo praktične psihologije i najbolju metodu za podizanje vlastite duševne energije, jer ta duhovna gimnastika nije služila velikom svecu za sterilne ekstaze i kontemplacije, već kao izvor svih energičnih činova...« (Holocaustum divini amoris, SD XI., Zagreb, 1973. str. 321.)

Prema raspoloživim podacima duhovne vježbe u dužem ili kraćem obliku, obavlja svake godine preko milijun osoba duhovnog i svjetovnog staleža.

UVODNE NAPOMENE

Dušo Kristova, posveti me.
Tijelo Kristovo, spasi me.
Krvi Kristova, napoji me.
Vodo iz prsiju Kristovih, operi me.
Muko Kristova, okrijepi me.
O dobri Isuse, usliši me.
Među svoje rane sakrij me.
Ne dopusti da se odijelim od Tebe.
Od neprijatelja zlobnoga brani me.
Na času smrti moje zovni me.
I zapovijedi mi da dođem k Tebi.
Da sa svetima tvojim hvalim Te
U vijeke vjekova. Amen.

- 1 *Uvodne napomene da se dobije neka slika o duhovnim vježbama koje slijede te da se njima pomogne onaj tko ih daje i onaj tko ih obavlja.*

Prva napomena. Pod imenom duhovnih vježbi razumijevamo sve načine ispitivanja savjesti, razmišljanja, razmatranja, usmene i mislene molitve i drugih duhovnih čina, kako ćemo to kasnije reći. Kao što su, naime, hod, pješačenje i trčanje tjelesne vježbe, isto tako se duhovnim vježbama naziva svaki način da se duša pripravi i skloni da odstranimo sve neuredne sklonosti te da, pošto smo ih odstranili, tražimo i nađemo Božju volju, uredivši svoj život za spasenje duše.

- 2 *Druga napomena.* Onaj tko drugome daje način i raspored razmišljanja ili razmatranja treba da vjerno ispriповijedi povijesnu činjenicu takva razmatranja ili razmišljanja, objašnjavajući same točke kratkim ili sažetim razjašnjenjem. Ako, naime, onaj tko razmatra, držeći se čvrsto temelja povijesnog događaja, sam objašnjava i umuje pa nađe štogod što daje da se malo bolje shvati i osjeti predmet, bilo to uslijed vlastita umovanja, bilo da mu razum prosvijetli Božje djelovanje, imat će više užitaka i duhovnog ploda nego kad bi onaj tko vodi vježbe nadugo i naširoko tumačio i raspredao smisao povijesnog događaja. Ne zasićuje, naime, i ne zadovoljava dušu o znanja, već unutarne kušanje i proživljavanje stvari.

- 3 *Treća napomena.* Kao što se u svim duhovnim vježbama koje slijede služimo činima razuma, objašnjavajući ih, te činima volje, osjećajući ih, moramo imati na umu da se u činima volje, kad usmeno ili misleno razgovaramo s Bogom, našim

Gospodinom, ili s njegovim svecima, zahtijeva od nas veće poštovanje nego kad se služimo razumom pri umovanju.

- 4 *Četvrta napomena.* Iako su za ove vježbe određena četiri tjedna, koji treba da odgovaraju četirima dijelovima na koje su podijeljene: prvi je, naime, razmišljanje i razmatranje grijeha, drugi život Krista, našega Gospodina, uključivo do Cvjetnice, treći muka Gospodina našega Isusa Krista, četvrti uskrsnuće i uzašašće, uz dodatak triju načina molitve, opet se to ne smije razumijeti tako da svaki tjedan mora sadržavati točno sedam ili osam dana. Događa se, naime, da neki u prvom tjednu mnogo sporije nalaze ono što traže, naime skrušenje, bol i suze poradi svojih grijeha; neki su opet marljiviji pa opet jedne jače od drugih napastuju ili kušaju razni duhovi, i tako će biti potrebno da se tjedan katkad skрати, a katkad produlji. To isto vrijedi i za sve ostale tjedne, idući za svrhom prema danim prilikama. No neka se čitave duhovne vježbe dovrše manje-više za trideset dana.
- 5 *Peta napomena.* Onome komu se daju duhovne vježbe uvelike će koristiti uđe li u njih s velikodušnošću i darežljivošću prema svome Stvoritelju i Gospodinu, prikazujući mu sve svoje htijenje i svoju slobodu, da njegovo Božansko Veličanstvo raspoláže njegovom osobom, kao i sa svim što ima, prema svojoj presvetoj volji.
- 6 *Šesta napomena.* Opazi li vođa duhovnih vježbi da se u duši egzercitanta ne javljaju nikakvi pokreti, bilo utjehe, bilo suhoće, a niti da ne osjeća djelovanje ikojega duha, treba da ga pomno ispita u pogledu vježbi, da li ih obavlja u određeno vrijeme i na koji način. Isto će se tako uvjeriti i u pogledu dodatnih uputa da li ih s marom obdržava i o svemu tome neka ispita pojedinačno. O utjehi i suhoći govori se pri kraju knjige, a o dodatnim uputama na kraju prvog tjedna (br. 313-324, 73-90).
- 7 *Sedma napomena.* Primijeti li vođa duhovnih vježbi da je egzercitant u suhoći i u napastima, neka ne bude prema njemu tvrd i bezobziran, već blag i prijazan, sokoleći ga i hrabreći da ne klone, otkrivajući mu varke neprijatelja čovječe prirode i potičući ga da se pripravi i raspoloži za utjehu koja će doći.
- 8 *Osma napomena.* Prema potrebi koju vođa duhovnih vježbi opazi kod egzercitanta s obzirom na suhoću i varke neprijateljeve, kao i s obzirom na utjehu, može mu izložiti pravila prvog i drugog tjedna koja govore o tome kako se raspoznaju razni duhovi (br. 313-324, 328-336).
- 9 *Deveta napomena.* Ako egzercitant još nije vješt duhovnim stvarima pa, dok je još u prvom tjednu, bude jače i očitije napastovan, susrećući npr. pri žacanju od napora, u lažnom stidu i u strahu zbog svjetske časti itd. zapreke u službi Boga, našega Gospodina, tada neka vođa duhovnih vježbi pazi da mu ne bi tumačio pravila drugog tjedna o raznim duhovima. Koliko će mu god, naime, dobro doći pravila prvoga tjedna, toliko će mu opet škoditi ona drugoga, budući da su to odviše tanane i visoke stvari a da bi ih mogao shvatiti.

- 10 *Deseta napomena.* Kada vođa duhovnih vježbi opazi da je egzercitant opsjedan i napastovan pod izlikom dobra, tada je čas da ga upozna s pravilima već spomenutog drugog tjedna. Neprijatelj čovječje prirode, naime, redovito više napastuje pod izlikom dobra, onda kad se čovjek nalazi na putu rasvjetljenja, što odgovara vježbama drugog tjedna, a ne toliko kad je tek na putu čišćenja, što odgovara prvom tjednu.
- 11 *Jedanaesta napomena.* Korisno je za onoga tko obavlja vježbe prvog tjedna da ne zna ništa o tome što bi trebao da učini u drugom, nego neka se tako trudi u prvom tjednu da postigne što želi kao da u drugom neće ništa dobro naći.
- 12 *Dvanaesta napomena.* Budući da je za svaku od pet vježbi i za razmatranja koja se dnevno obavljaju određen po jedan sat, neka vođa duhovnih vježbi vrlo pomno upozori egzercitanta da svaki put ozbiljno nastoji da mu savjest bude mirna kad se sjeti kako je doista cijeli sat proboravio u svakoj vježbi, pa čak radije više nego manje. Neprijatelj se, naime, običava ne malo upinjati da nas skloni da skratimo sat promatranja, razmišljanja ili molitve.
- 13 *Trinaesta napomena.* Isto tako valja imati na umu: kao što je za vrijeme utjehe vrlo lako cio sat ostati u razmatranju, tako ga je opet u vrijeme suhoće vrlo mučno ispuniti. Treba, stoga, da egzercitant uvijek ustraje u molitvi i nešto više od sata ako hoće da se bori protiv suhoće te da nadvlada napast. Tako će se priučiti ne samo da se opre protivniku nego da ga i obori.
- 14 *Četrnaesta napomena.* Vidi li vođa duhovnih vježbi da je egzercitant pun utjehe i gorljivosti, neka ga upozori da ništa ne obećaje i da ne pravi nikakvih zavjeta nepromišljeno i na brzu ruku. I u tom treba da ga to prije predusretne i to ozbiljnije opomene što se više bude uvjerio da je po prirodi nestalan. Premda, naime, netko može sasvim ispravno poticati drugoga na redovnički stalež, u kojem se polažu zavjeti poslušnosti, siromaštva i čistoće, i premda je svako dobro djelo učinjeno pod zavjetom zaslužnije od onoga koje se čini bez njega, ipak valja i tu mnogo gledati i na posebne okolnosti i na osobu egzercitanta te koliko će kasnije naći pomoći ili zapreke pri ispunjenju onoga što bi htio obećati.
- 15 *Petnaesta napomena.* Onaj tko daje vježbe ne smije nagovarati egzercitanta više na siromaštvo i na zavjete negoli na protivno, niti više na jedan stalež ili način života negoli na drugi. Premda, naime, izvan duhovnih vježbi možemo slobodno i zaslužno poticati svakoga tko se čini za to sposobnim da odabere uzdržljivost, djevičanstvo i redovnički stalež, kao i svaki drugi način evandeoske savršenosti, ipak je u takvim duhovnim vježbama, gdje se ide za upoznavanjem Božje volje, prikladnije i bolje da se sam Stvoritelj i Gospodin očituje svojoj odanoj duši, privijajući je u naručaj svoje ljubavi i hvale, i vodeći je onim putem na kojem će mu odsada moći bolje služiti. Stoga neka vođa duhovnih vježbi ne utječe niti se priklanja ni na koju stranu, nego, stojeći poput tezulje, neka pusti da Stvoritelj neposredno saobraća sa svojim stvorenjem, a stvorenje sa svojim Stvoriteljem i Gospodinom.

- 16 *Šesnaesta napomena.* U tu svrhu, tj. da bi Stvoritelj i Gospodin što uspješnije djelovao u svom stvorenju, ako možda takva duša neuredno teži i naginje za nečim, veoma je korisno ako se svim silama nastoji prikloniti je na protivnu stranu od onoga čemu je neuredno sklona. Na primjer, ako je vuče želja da traži ili zadrži neku službu ili neku povlasticu, no ne poradi časti i proslave Boga, našega Gospodina, ni poradi spasa duša, već zbog vlastite dobrobiti i vremenite koristi, treba da se sili na protivnu stranu, ustrajući u molitvi i u drugim djelima pobožnosti i moleći Boga, našega Gospodina, za protivno, tj. da nipošto ne želi ni takve službe ili povlastice niti ikoje druge stvari ako joj njegovo božansko Veličanstvo ne uredi njezinih želja i ne promijeni one prve sklonosti tako da razlog zbog kojeg želi imati ili zadržati neku stvar bude jedino služba, čast i proslava njegova božanskog Veličanstva.
- 17 *Sedamnaesta napomena.* Vrlo je korisno da vođa duhovnih vježbi - ne želeći da ispituje i da zna misli i grijeh svoga egzercitanta - ipak bude vjerno obaviješten o raznim pokretima i mislima što ih različiti duhovi probuđuju u njemu, kako bi mu, prema većem ili manjem napretku, mogao pružiti neke posebne vježbe koje su prikladne za to i odgovaraju potrebama duše u takvu stanju.
- 18 *Osamnaesta napomena.* Ovakve duhovne vježbe moraju se prilagoditi stanju i raspoloženju onih koji ih žele obaviti, tj. njihovoj dobi, obrazovanosti i naravi, tako da se neuku čovjeku i čovjeku neznatne sposobnosti shvaćanja ne daju stvari kojih ne bi mogao pravo shvatiti i njima se okoristiti. Isto tako, prema stupnju koji netko želi postići neka se svakom dade ono što je najprikladnije da ga pomogne i unaprijedi. Stoga, traži li netko da se pouči samo u svojim dužnostima pa da do određenog stupnja udovolji želji svoga srca, može mu se dati uputa o posebnom ispitivanju savjesti (br. 24-31), pa onda o općem (br. 32-43), a ujedno i način molitve, kako će jutrom pola sata razmišljati o Božjim zapovijedima, o glavnim grijesima itd., te pri tom preporučiti sv. ispovijed grijeha svakih osam dana, a sv. pričest, ako može, svakih petnaest ili, ako mu je draže, još bolje, svakih osam dana. Taj je način osobito zgodan za priprostije ili neuke ljude, tumačenjem svih Božjih i crkvenih zapovijedi, kao i glavnih grijeha, pet osjetila i djela milosrđa. Na isti način, opazi li vođa duhovnih vježbi da je egzercitant skromnih sposobnosti ili malene prirodne nadarenosti pa se od njega ne nada obilnu plodu, bit će bolje ako mu dade nekoliko od ovih lakših vježbi, dok ne ispovijedi svoje grijeha. A poučivši ga zatim kako će ispitivati sebi savjest i davši mu nekoliko pravila za još češću ispovijed nego što je dosad običavao, ne bi li tako sačuvao plod što ga je ubrao, neće zalaziti dalje u predmet izbora ni u koje druge vježbe koje ne spadaju u prvi tjedan, osobito pak ako se kod drugih osoba može postići više napretka, a nema vremena za sve.
- 19 *Devetnaesta napomena.* Onome tko je zauzet javnom službom ili neodgodivim poslovima, a obrazovan je ili oštrouman, te uzima sat i pol za duhovne vježbe, treba naprije izložiti na razmišljanje zašto je čovjek stvoren. Onda mu se može pola sata govoriti o posebnom, zatim o općem ispitivanju savjesti, pa i o načinu

kako da se ispovijeda i pričešćuje. Svakog jutra u toku tri dana neka po jedan sat razmišlja o prvom, o drugom i o trećem grijehu (br. 45-54), zatim druga tri dana u isto doba o smotri grijeha (br. 55-61), a još druga tri dana u istom vremenu, o kaznama koje odgovaraju grijesima (br. 65-71). U svakom od ta tri razmišljanja treba da se upozna s onih deset dodatnih uputa (br. 73-89), a u pogledu otajstva iz života Krista, našega Gospodina, neka bude onaj isti red i način koji ćemo kasnije opširnije iznijeti kod dotičnih vježbi.

- 20 *Dvadeseta napomena.* Tko je pak slobodniji te želi da što više uznapreduje, neka mu se dadu sve duhovne vježbe onim istim redom kako slijede. U njima će redovito ubrati to veći plod što se više oslobodi svih prijatelja i znanaca, kao i svake vremenite brige, tako da se, na primjer, iseli iz dosadašnjeg stana pa da izabere drugu kuću ili drugu sobu, gdje će biti što više sam pa da tako bude u njegovoj vlasti da dođe svaki dan k svetoj Misi ili na večernju, ne bojeći se da će ga tko od njegovih u tom smetati. Između mnogih drugih ta će osamljenost imati za posljedicu osobito ove tri koristi:

Prva je što čovjek, odijelivši se od mnogih prijatelja i znanaca, kao i od drugih dobro još ne uređenih poslova da bi služio i slavio Boga, našega Gospodina, ima ne malu zaslugu pred licem Božjeg Veličanstva;

Druga: tako osamljen, ne opterećujući um brigom o mnogim stvarima, već svraćajući svu pažnju samo na jednu stvar, to jest na službu Stvoritelju i na napredak vlastite duše, čovjek se mnogo slobodnije služi svojim prirodnim silama da bi pomno tražio ono za čim toliko čezne;

Treća: što više se duša nađe sama i odijeljena od svijeta, to je sposobnija da se približi i dopre do Stvoritelja i svoga Gospodina; a što mu tako bude bliža, to će sve više biti i pripremljena da primi milosti i darove od njegove božanske i neizmjerne dobrote.

- 21 Duhovne vježbe

da čovjek samoga sebe pobijedi i svoj život uredi ne dajući se voditi ni od kakva nagnuća koje bi bilo neuredno.

PRETPOSTAVKA

- 22 Da se i onaj koji daje duhovne vježbe, kao i onaj koji ih prima što više pomognu i unaprijede, treba pretpostaviti da svaki dobar kršćanin valja da bude spremniji da misao bližnjega opravda negoli da je osudi. Ako je ne može opravdati, neka pita kako to on misli, pa ako krivo misli, neka ga ljubazno ispravi. Ako ni to nije dosta, neka potraži sva prikladna sredstva kako bi je pravilno shvatio i opravdao.

NAČELO I TEMELJ

- 23 Čovjek je stvoren da Gospodina Boga svoga hvali, da ga štuje, da mu služi i da tako spasi svoju dušu, a ostale stvari na zemlji stvorene su radi čovjeka, da mu budu od pomoći da postigne svrhu za koju je stvoren. Odatle slijedi da se čovjek smije njima poslužiti toliko koliko ga podupiru u njegovu određenju, a toliko treba da ih se otrese koliko ga u tome priječe. Stoga je potrebno da se učinimo neopredjeljenima prema svim stvorovima u svemu onom što je prepušteno izboru naše slobodne volje i nije zabranjeno, tako da, što se nas tiče, ne volimo zdravlje više od bolesti, bogatstvo više od siromaštva, čast više od sramote, dug život više od kratka života, pa tako i u svemu ostalom, želeći i birajući jedino ono što nas više dovodi k svrsi za koju smo stvoreni.

POSEBNO ISPITIVANJE SAVJESTI

- 24 Poseban i dnevni ispit savjesti sadržava u sebi tri vremena i dvokratno ispitivanje sama sebe.
- Prvo je vrijeme ujutro. Odmah, čim netko ustane, treba da odluči da će se pomno čuvati onoga posebnoga grijeha ili nedostatka zbog koje se želi prekoriti i popraviti.
- 25 Drugo je vrijeme poslije objeda. Treba da od Boga, našega Gospodina, ište ono što želi, naime milost da se sjeti koliko je puta pao u onaj poseban grijeh ili nedostatak i da se unaprijed popravi. Onda će učiniti prvi ispit savjesti, tražeći od svoje duše račun o onoj određenoj i posebnoj stvari u kojoj bi se htio prekoriti i popraviti. Pri tom će proći sat za satom, vrijeme za vremenom, počevši od časa kad je ustao pa sve do vremena tog ispita savjesti, i na prvom retku crteža, staviti će toliko točaka koliko je puta pao u onaj poseban grijeh ili pogrešku. Tada neka iznova odluči da će se do slijedećeg ispita savjesti popraviti.
- 26 Treće vrijeme, poslije večere, bit će drugi ispit savjesti, isto tako od sata do sata, počevši od prvoga ispita pa do ovoga drugoga. Na drugom retku istog crteža neka ubilježi toliko točaka koliko puta je pao u onaj poseban grijeh ili pogrešku.
- 27 Slijede četiri dodatne upute da se brže ukloni taj grijeh ili ta posebna pogreška. Prva dodatna uputa. Svaki put kad čovjek padne u onaj grijeh ili u onu posebnu pogrešku neka stavi ruku na prsa, kajući se što je pao. To može učiniti i pred drugima a da oni to i ne opaze.
- 28 Druga dodatna uputa. Kako prvi redak crteža znači prvi ispit, a drugi redak drugi ispit savjesti, neka podnoć pogleda ima li popravka od prvog retka do drugoga, tj. od prvog ispita savjesti do drugoga.

- 29 Treća dodatna uputa. Neka usporedi drugi dan s prvim, to jest današnja dva ispita sa dva jučerašnja, i neka pogleda da li se od jednoga do drugoga dana popravio.
- 30 Četvrta dodatna uputa. Neka usporedi jedan tjedan s drugim i neka gleda da li se ovoga tjedna popravio više nego prošloga.
- 31 Napomena. Valja primijetiti da je prva crta D... najdulja i da znači nedjelju; druga manja je ponedjeljak, treća utorak i tako dalje.

D-----
 d-----
 d-----
 d-----
 d-----
 d-----
 d-----

OPĆE ISPITIVANJE SAVJESTI

- 32 Opći ispit savjesti da se čovjek očisti i bolje ispovijedi.
 Pretpostavljam da su trojake misli u meni, i to: jedna moja vlastita, koja potječe od moje slobodne volje i htijenja; a druge dvije što dolaze izvana: jedna od dobroga, a druga od zla duha.
- 33 O mislima
 Dva su načina kako da steknemo zaslugu kad nas izvana saleti koja zla misao. Prvi. Dođe, na primjer, misao da počinim smrtni grijeh, ali joj se odmah oduprem pa je svladam i odbijem.
- 34 Drugi. Drugi je način da steknem zaslugu kad mi dođe ta ista zla misao pa joj se oprem, no ona opet i opet nasrće, a ja se neprestano odupirem, sve dok pobijeđena ne odstupi. Taj je drugi način zaslužniji od prvoga.
- 35 Lakim se grijehom sagriješi kad nekoga napadne ista misao uz koju, kad bi pristao, sagriješio bi smrtno, i on kao da prisluškuje zaustavivši se kod nje koji tren ili dopustivši neku sjetilnu nasladu, ili pokazavši neki nemar pri odbijanju takve misli.
- 36 Na dva se načina griješi smrtno. Prvi je kad čovjek pristane na zlu misao s odlukom da poslije sagriješi kao što je pristao ili da bi je htio djelom izvršiti kad bi se to moglo.
- 37 Drugim se načinom sagriješi smrtno kad se samim djelom izvrši onaj grijeh. I takav je grijeh veći s tri razloga: prvo, jer dulje traje; drugo, zbog snažnijeg djelovanja; treće, zbog veće štete za obadvije osobe.

38 O riječima

Ne valja se kleti ni Stvoriteljem ni stvorenjem, osim za istinu, u potrebi i s dužnim počitanjem. Ne smatram potrebom kad se koja god istina zakletvom potvrdi, nego samo kad se radi o važnoj stvari za korist duše ili tijela ili vremenitih dobara. Počitanjem zovem kada čovjek pri spomenu imena svoga Stvoritelja i Gospodina doista misli i pazi na čast i na poštovanje koje mu duguje.

- 39 Treba upozoriti: premda u ispraznoj zakletvi više griješimo kunući se Stvoriteljem nego stvorenjem, ipak je na doličan način, tj. za istinu, u potrebi i s dužnim počitanjem, teže zakleti se stvorenjem, nego samim Stvoriteljem, i to s ovih razloga:

Prvo. Kad se mislimo zakleti kojim stvorom, sama ta volja da imenujemo stvorenje neće nas učiniti toliko budnima i pozornima da reknemo istinu ili da je u slučaju potrebe potvrdimo zakletvom kao kad hoćemo da spomenemo ime Gospodina i Stvoritelja svih stvari.

Drugo. Kad se kunemo stvorenjem, nije tako lako iskazati Bogu dužno štovanje i čast kao kad se kunemo Stvoriteljem i Gospodinom, spominjući njegovo sveto ime. Sama, naime, nakana da spomenemo ime Boga i svoga Gospodina, ulijeva već od sebe više štovanja i počitanja nego želja da spomenemo ime kojega stvora. Stoga se lakše dopušta savršenima da se zaklinju stvorenjem negoli nesavršenima. Savršeni, naime, zbog postojana razmatranja i prosvijetljenosti razuma mogu više nego drugi razmišljati, promatrati i gledati kako je Bog i naš Gospodin u svakom stvorenju svojim bivstvom, nazočnošću i svojom moći. I tako, zaklinjući se stvorenjem, oni su sposobniji i raspoloženiji da iskažu dužno poštovanje i počitanje Stvoritelju i Gospodinu negoli nesavršeni.

Treće. Ako se netko često kune stvorenjem, više se je kod nesavršenih bojati idolopoklonstva negoli kod savršenih.

- 40 Ne valja izustiti nijedne isprazne riječi, što znači da ne reknemo ništa što nije od koristi ni meni ni kome drugome, niti je namijenjeno takvoj svrsi. Stoga, kad god što govorimo što je doista od koristi ili imamo nakanu da koristi bilo duši, vlastitoj ili tuđoj, bilo tijelu, bilo vremenitim dobrima, nikad to nije isprazno, pa makar govorio tko o stvarima koje su tuđe njegovu staležu, kao, na primjer, kad bi redovnik govorio o ratovima ili o trgovačkim poslovima. Nego u svemu što se reklo ima zasluga ako se govor valjano usmjeri, a grijeh je ako se zlo upravi ili uludo iznosi.
- 41 Ne valja govoriti ništa što bi drugoga povrijedilo ili ga iznijelo na glas, jer ako otkrivam tuđi smrtni grijeh koji nije javno poznat, griješim smrtno, ako pak otkrivam laki, lako. Otkrijem li pogrešku, time očitujem i svoju vlastitu. Ima li pak netko na umu plemenitu svrhu, onda smije govoriti o grijehu ili o pogreški bližnjega na ova dva načina: Prvi je slučaj kad je grijeh već poznat javnosti, npr. o javnoj zabludi koja truje duše s kojima dolazi u doticaj. Drugi je slučaj kad se tajni grijeh otkrije drugoj osobi kako bi ona pomogla

grešniku da se popravi, ako se bar nekako naslućuje i vjerojatno očekuje da će mu drugi moći pomoći.

42 O djelima

Imajući pred očima deset zapovijedi Božijih, kao i zapovijedi svete Crkve i uredbe poglavara, sve je grijeh što netko djelom učini protiv toga troga, i to veći ili manji, prema njihovoj većoj ili manjoj važnosti. U uredbe pak poglavara ubrajam npr. papinske križarske bule i druge oproste, kao npr. one za mir, koji se običavaju izdavati uz uvjet da se primi sakramenat pokore i sv. pričesti - tom se prilikom, naime, nemalo griješi ili time što se drugima daje povod da rade protiv toga ili se djeluje protiv tih tako svetih poticaja i naredaba naših poglavara.

43 Način općeg ispita savjesti sadržava pet točaka:

Prva točka: zahvali Bogu, našem Gospodinu, za primljena dobročinstva. Druga točka: moli za milost da upoznaš svoje grijehe i da ih odstraniš. Treća točka: traži račun od sama sebe, počevši od časa kad si ustao pa do ovoga ispitivanja savjesti, od sata do sata, od razdoblja do razdoblja, i to ponajprije o misli, onda o riječi, onda o djelu, istim onim redom kako je to rečeno za poseban ispit savjesti.

Četvrta točka: moli Boga, našega Gospodina, da ti oprostí tvoje postupke. Peta točka: odluči da ćeš se s njegovom milošću popraviti. Oče naš.

44 Velika ispovijed i sv. pričest

U velikoj ispovijedi, ako netko hoće da je obavi dobrovoljno, između mnogih ostalih crpsti će tri koristi:

Prva, premda onaj koji se svake godine ispovijeda nije dužan izvršiti veliku ispovijed, ipak, ako je obavi, ima veću korist i zasluge jer trpi veću bol zbog svojih grijeha i zbog zloće cijeloga svoga života.

Druga, budući da se u takvim duhovnim vježbama dublje upoznaju grijesi i njihova zloća nego u vrijeme kad se čovjek ne bavi toliko stvarima svoje unutrašnjosti, sada će, pošto ih je bolje upoznao i pretrpio veću bol zbog njih, otuda crpsti veću korist i zaslugu nego prije.

Treća, dosljedno tome, budući da se bolje ispovijedio i raspoložio, sposobniji je i pripravniji da primi presveti Sakramenat, a to mu primanje pomaže ne samo da ne padne u grijeh već ga i uzdržava u rastu milosti. Tu veliku ispovijed najbolje je izvršiti odmah nakon vježbi prvog tjedna.

RAZMATRANJE O TRI GRIJEHA

- 45 Prva je vježba razmišljanje, a pomoću triju moći duše, o prvom, drugom i o trećem grijehu. Osim pripravne molitve i dviju predvježbi sadržava tri glavne točke i jedan razgovor.

- 46 Pripravna je molitva u tom da molimo milost u Boga, našega Gospodina, da sve moje nakane, čini i djela budu upravljena čisto i potpuno na službu i proslavu njegova Božanskog Veličanstva.
- 47 Prva je predvježba predodžba mjesta. Tu valja pripomenuti da će se pri promatranju ili razmišljanju o vidljivome, kao što je promatranje Krista, našega Gospodina, koji je vidljiv, predodžba mjesta sastoji u tom da okom mašte gledam stvarno mjesto gdje se nalazi predmet koji hoću da promatram. Velim stvarno mjesto, kao npr. hram ili goru gdje se nalazi Isus ili naša Gospa, već prema tome što hoću da promatram. Pri razmišljanju o nevidljivu predmetu, kao što su, evo ovdje, grijesi, predodžba će biti u tom da okom mašte gledam i promatram svoju dušu kako je u tom raspadljivom tijelu kao zatvorena u tamnicu, i cijelo svoje biće kao prognano među divlje zvijeri u toj dolini. Kažem: čitavo biće duše i tijela.
- 48 Druga je predvježba da molim Boga, našega Gospodina, ono što hoću i želim. Ta prošnja treba da bude u vezi s predmetom razmišljanja, tj. promatram li uskrснуće, treba da molim radost s radosnim Kristom; ako je ono u mucu, valja da molim boli, suze i muku s izmučenim Kristom. Tu ću moliti da se postidim i pokajem pred samim sobom, gledajući koliko ih je suđeno za sam jedan smrtni grijeh, a koliko puta sam ja zaslužio da zauvijek budem osuđen zbog tolikih svojih grijeha.
- 49 Prije svakog promatranja ili razmišljanja treba izmoliti pripravnu molitvu, koja se ne mijenja, i obaviti dvije spomenute predvježbe, koje se katkad izmijene, prema potrebi predmeta.
- 50 U prvoj točki dozvat ću sebi u pamet prvi grijeh, naime grijeh anđela; pustit ću onda razum da to istražuje, a zatim volju, u želji da se svega sjetim i da sve proniknem ne bih li se sam što više zastidio i zbunio, uspoređujući jedan jedini grijeh anđela s tolikim svojim grijesima, i razmišljajući kako su se oni za jedan grijeh dopali pakla, dok sam ja to isto tako često zaslužio zbog tolikih grijeha. Rekoh: da sebi dozovem u pamet grijeh anđela, tj. kako su se, mada su bili stvoreni u milosti, ne mareći za to da se okoriste svojom slobodom pa da se poklone Stvoritelju i svome Gospodinu, uzoholili pa iz stanja milosti pali u stanje zloće i pakosti te s neba bili strovaljeni u pakao. Isto tako treba i razumom zaći što više u pojedinosti pa da i volja prema tome što živilje pobudi čuvstva.
- 51 Druga točka. To isto treba učiniti, to jest svratiti sve tri moći duše i na grijeh Adama i Eve, dozivajući sebi u pamet koliko su vremena zbog toga činili pokoru, a kolika je pokvarenost ušla po njemu u ljudski rod pa su toliki ljudi otišli u pakao. Velim da treba sebi dozvati u pamet drugi grijeh, tj. grijeh naših praroditelja: pošto je, naime, Adam bio stvoren u Damaščanskom polju i stavljen u raj zemaljski te pošto je Eva bila stvorena od njegova rebra, njima je bilo zabranjeno da jedu od drveta znanja dobra i zla, a oni su jeli i tako sagriješili; zatim su bili obučeni u odijelo od kože pa protjerani iz raja te su, bez prvotne nevinosti, koju su bili izgubili, cijeli svoj vijek proveli u veliku trudu i u teškoj pokori. To treba

pomno razmotriti razumom, služeći se u pojedinostima više voljom, kako je rečeno.

- 52 Treća točka. Na isti način treba to učiniti i s trećim grijehom, tj. s pojedinačnim grijehom svakoga onoga tko se zbog jednoga smrtnog grijeha dopao muka paklenih, pa i mnogih drugih, bez broja, s manje grijeha nego što sam ih ja počinio. Rekoh da treba isto učiniti s trećim, pojedinačnim grijehom, dozivajući sebi u pamet težinu i zloću grijeha protiv Stvoritelja i svoga Gospodina. Razumom valja razmotriti kako je čovjek, griješeći i radeći protiv neizmjerne Dobrote, zauvijek pravedno osuđen, a završiti treba činima volje, kako je rečeno.
- 53 Razgovor. Treba da mislim na Krista, našega Gospodina, kao prisutna, raspeta na križu, i da započnem razgovor s njime te ga pitam kako je on, mada je Stvoritelj, prihvatio to da se učini čovjekom te je od vječnog života dospio do vremenite smrti, da tako umre za moje grijehe. Isto tako, gledajući sebe, treba da se pitam što sam učinio za Krista, što radim za Krista, što treba da odsada učinim za Krista. I videći ga takva i tako razapeta na križu, zaći ću u misli koje mi se prikažu.
- 54 Razgovor nastaje zapravo govorenjem, kao kad govori npr. prijatelj s prijateljem ili sluga sa svojim gospodarom, pa sad moli kakvu milost, sad priznaje svoju krivnju u nečem, sad pak iznosi svoje potrebe i pita za savjet. Neka se završi molitvom Oče naš.

O VLASTITIM GRIJESIMA

- 55 Druga vježba jest razmišljanje o grijesima. Osim pripravnne molitve i dviju predvježbi ima pet točaka i jedan razgovor.
- Pripravna molitva neka je ista.
- U prvoj predvježbi bit će isto predodžba.
- U drugoj predvježbi treba da molim ono što želim. Ovdje će biti da molim za što veću i silniju bol i suze zbog svojih grijeha.
- 56 Prva točka. Prva točka jest smotra grijeha, tj. dozvat ću sebi u pamet sve grijehe svoga života, promatrajući život od godine do godine ili po pojedinim razdobljima. U tu svrhu dobro će mi poslužiti ovo troje: prvo, da svratim pogled na mjesto i na kuću gdje sam boravio; drugo, na razgovore koje sam vodio s drugima; i treće, na službu koju sam vršio.
- 57 Druga točka. Mjerit ću težinu grijeha, gledajući grdobu i pakost što je svaki počinjeni smrtni grijeh krije u sebi, sve kad i ne bi bio zabranjen.
- 58 Treća točka. Razmotrit ću tko sam ja, umanjujući sama sebe primjerima: prvo, kako sam malen u usporedbi sa svim ljudima; drugo, što su ljudi prema svim anđelima i svecima na nebu; treće, što su sva stvorenja ako se usporede s Bogom, a što zatim mogu biti ja sam; četvrto, promatrat ću sav gnjilež i grdobu svoga

- tijela; peto, gledat ću sama sebe kao kakvu ranu i otvoreni čir, iz kojega se iscijedilo toliko grijeha i toliko zloće i najgnusnijeg otrova.
- 59 Četvrta točka. Promislit ću tko je Bog protiv kojega sam grijешio, prema njegovim vlastitostima, uspoređujući ih s protivnim svojstvima u sebi: njegovu mudrost sa svojim neznanjem, njegovu svemogućnost sa svojom slaboćom, njegovu pravdu sa svojom nepravdom, njegovu dobrotu sa svojom opakošću.
- 60 Peta točka. Krik začuđenja sa silnim ganućem duše, pitajući sva stvorenja kako su me živa trpjela i uzdržala u životu. Kako su me anđeli, taj mač Božje pravde, mogli podnositi, čuvati i moliti se za me; kako su me sveci mogli zagovarati i posredovati za me; nebesa, sunce, mjesec, zvijezde, i počela, plodovi, ptice, ribe, zvijeri, i zemlja, kako se nije otvorila da me proguta, stvarajući novi pakao da se zauvijek mučim u njem.
- 61 Završiti razgovor o milosrđu, shvaćajući Božju dobrotu i dajući hvalu Bogu, našem Gospodinu, što me je do današnjega dana uzdržao na životu i odlučujući da s njegovom milošću unaprijed sve popravim. Oče naš.

TROSTRUKI RAZGOVOR

- 62 Treća vježba je ponavljanje prve i druge, a obuhvaća tri razgovora. Iza pripravne molitve i dviju predvježbi ponovit ću prvu i drugu vježbu, pazeći osobito i zaustavivši se kod točaka gdje sam osjetio veću utjehu, ili suhoću, ili življe ganuće duše. Poslije toga dolaze tri razgovora na način koji slijedi.
- 63 Prvi razgovor s našom Gospom da mi od svoga Sina i Gospodina isprosi milost za ovo troje:
- Prvo, da oćutim unutarnju spoznaju svojih grijeha i kajanje zbog njih; drugo, da osjetim neurednost svojih djela i zgroziv se da se popravim i stavim u red; treće, da upoznam svijet i zgrozivši se nad njim da uklonim od sebe svjetske i tašte stvari. Zaključit ću molitvom Zdravo Marijo.
- Drugi je razgovor isto takav, sa Sinom, da mi isto takvu trostruku milost posreduje od Oca. Na kraju: Dušo Kristova. Treći je isto takav razgovor s Ocem, da mi sam vječni Gospodin udijeli tu milost. Na kraju opet Oče naš.
- 64 Četvrta vježba. Ponavljanje u glavnim potezima same treće vježbe Rekoh ponavljanje u glavnim potezima jer razum treba da pri tom bez lutanja i bez prestanka razmatra sjećajući se stvari što ih je promatrao u prijašnjim vježbama te da izvrši ona ista tri razgovora.

O PAKLU

- 65 Peta vježba. To je razmišljanje o paklu. Osim pripravne molitve i dviju predvježbi ima pet točaka i jedan razgovor.

Pripravna molitva kao obično.

Prva predvježba je predodžba mjesta, koja se ovdje sastoji u tom da očima mašte gledam duljinu, širinu i dubinu pakla. Druga je predvježba da tražim ono što želim, a to će ovdje biti da molim za unutarnji osjećaj muke što je trpe osuđenici, i to zato da me, ako bih poradi svojih prestupaka ikad zaboravio na ljubav prema vječnom Gospodinu, bar strah od muke uzdrži da ne padnem u grijeh.

- 66 Prva točka će biti da okom mašte gledam one silne vatre i duše kao da su u ognjenim tjelesima.
- 67 Druga: da slušam plač, jauk, viku, psovke protiv Krista, našega Gospodina, i protiv svih njegovih svetaca.
- 68 Treća: da udišem dim, sumpor, nečist i gnjilež.
- 69 Četvrta: da okusom kušam gorke stvari, kao što su suze, žalost i crv savjesti.
- 70 Peta: da opipom dotičem, tj. da oćutim kako one vatre ližu i pale duše.
- 71 Ulazeći u razgovor s Kristom, našim Gospodinom, treba dozvati sebi u pamet duše koje su u paklu: jedne zbog toga što nisu vjerovale u njegovo došašće; druge koje, ako su i vjerovale, ipak nisu živjele po njegovim zapovijedima. Podijelit ću ih u tri dijela: prvi dio: prije njegova došašća; drugi: za njegova života; treći: iza njegova života na ovom svijetu. Ujedno ću mu zahvaliti što nije dopustio da se, kad završim svoj život, ubrojim u ikoji od njih. Također, što se prema meni dosad pokazao uvijek tako blag i milosrdan. Završit ću time što ću izmoliti jedan Oče naš.
- 72 Prva će vježba biti o ponoći, druga ujutro, odmah poslije ustajanja, a treća prije ili poslije mise, no najkasnije prije objeda, četvrta u vrijeme večernje, peta jedan sat prije večere. Taj raspored vremena predviđam više-manje za sva četiri tjedna, ako to dopuste doba, raspoloženje i sile onoga koji se vježba da učini tih pet ili manje vježbi.

DODATNE UPUTE

- 73 Dodatne upute da egzercitant bolje obavi vježbe i lakše nađe ono što želi Prva dodatna uputa. Pošto sam legao spavati, a prije nego ću usnuti, mislit ću toliko koliko traje jedna "Zdravo Marijo" na onaj sat kad mi je ustati i što ću raditi, pa ću u glavnim točkama ponoviti vježbu koju treba da činim.
- 74 Druga dodatna uputa. Čim se probudim, ne dajući mjesta nikojoj drugoj misli, odmah ću dozvati u pamet što treba da razmišljam u prvoj vježbi o ponoći, pobuđujući sebe na stid zbog tolikih svojih grijeha i dat ću sebi primjere: kao kad bi koji vitez imao izići pred svoga kralja i pred koji cijeli njegov dvor sav smeten i postidjen što ga je teško uvrijedio, a prije je primio od njega brojne darove i tolike milosti. Isto ću tako u drugoj vježbi gledati u sebi velikog grešnika, okovana u verige, u času kad, teško vezan okovima, treba da stupi pred višnjeg i vječnog

Suca, upravo onako kao što se pred zemaljskog suca izvode u verigama utamničenicima koji su već zavrijedili smrt. I u takvim ili sličnim mislima, već prema odnosnom predmetu, obući ću se.

- 75 Treća dodatna uputa. Jedan ili dva koraka od mjesta gdje ću promatrati ili razmišljati zastat ću toliko koliko bih izmolio Oče naš, upraviti duh prema gore i zabavljen mišlju kako me Bog i naš Gospodin motri morat ću izvršiti čin poštovanja ili poniznosti.
- 76 Četvrta dodatna uputa. Moram započeti svoje promatranje sad klečeći na koljenima, sad ležeći prostrt, sad nauznak, sad sjedečke, sad stoječke, idući uvijek za tim da nađem što želim. Ali pazimo na dvoje: prvo, nađem li ono što tražim klečeći, neću zauzimati drugi položaj da bih to ispitao; nađem li ležeći, isto tako itd.; drugo, nađem li u jednoj točki ono što želim, mirno ću se tu zaustaviti, ne hiteći tjeskobno dalje, sve dok ne udovoljim srcu.
- 77 Peta dodatna uputa. Pošto dovršim vježbu, pogledat ću za vrijeme od četvrt sata, bilo sjedeći, bilo hodeći, kako mi je uspjelo promatranje ili razmišljanje; pa ako je zlo, tražit ću što je tome uzrok i, pošto ga nađem, pokajat ću se da ubuduće budem bolji ; ako pak bude dobro, zahvalit ću Bogu i našem Gospodinu, a drugi put ću učiniti isto tako.
- 78 Šesta dodatna uputa. Neću htjeti da mislim na stvari koje gode i razveseljuju, kao što su vječno blaženstvo, uskrsnuće itd. Želim li, naime, oćutjeti bol i muku i suze zbog svojih grijeha, smeta mi svaka pomisao na radost i na veselje; nego, imajući na pameti svoju želju da žalim i osjećam bol, prije ću misliti na smrt, na sud.
- 79 Sedma dodatna uputa. Uskratiti sebi svaku svjetlost i u tu svrhu zastrijeti prozore i zatvoriti vrata za vrijeme boravka u sobi, osim kod časoslova, pri čitanju ili pri blagovanju.
- 80 Osma dodatna uputa. Ne smijati se niti reći išta što bi pobuđivalo na smijeh.
- 81 Deveta dodatna uputa. Obuzdati oči da ne gledam nikoga, osim kad primam ili kad se rastajem s onim s kime treba da govorim.

O POKORI

- 82 Deseta dodatna uputa tiče se pokore. Ona se dijeli na unutarnju i na vanjsku. Unutarnja je kad se kajem za svoje grijeha s čvrstom odlukom da više neću počiniti ni njih ni ikoje druge grijeha. Vanjska, kao plod unutarnje, jest kazna za počinjene grijeha, a izvršava se uglavnom na tri načina.
- 83 Prvi je s obzirom na jelo, tj. ako sebi uskratimo što suvišno, to nije pokora, već umjerenost. Pokora je kad sebi uskratimo ono što nam je potrebno; i što god više sebi uskratimo, to je pokora bolja, samo neka tijelo ne trpi štete i neka ne dođe do znatnije bolesti.

- 84 Drugi je s obzirom na spavanje. Ni tu još, slično onome, nema pokore ako sebi uskratimo što suvišno od stvari koje raznježuju i čine mekoputnim; ali jest pokora kad sebi u načinu spavanja uskratimo nešto potrebno: i što god više, to bolje, samo neka tijelo ne trpi štete i neka ne dođe do znatnije bolesti. No neka se ne prikrađuje vrijeme potrebno za san, osim ako tko ima ružan običaj da predugo spava, pa da tako dođe do prave mjere.
- 85 Treći je način: trapljenje tijela, a sastoji se u tome da mu zadajemo osjetljivu bol, kakva se zadaje kad se na голу tijelu nosi kostrijet, ili uže, ili željezni pas, kad netko sam sebe bičuje ili se ranjava, i drugim načinima pokore.
- 86 Čini se pak da je zgodnije i manje opasna ona vrsta pokore kad se bol osjeća samo u tijelu, a ne zalazi u kosti tako da zadaje boli, ali ne bolesti. Stoga se čini uputnije bičevati se tankim užetima što tek izvana bole, nego na koji drugi način koji bi prouzročio znatniju unutarnju bolest.
- 87 Prva je napomena da se vanjske pokore čine osobito s tri razloga: prvo, da se zadovolji za prijašnje grijehе; drugo, da čovjek svlada sama sebe, naravno, tako da se sjetilnost pokori razumu i da svi niži dijelovi budu što podložniji višemu; treće, da se ispisi i stekne neka milost ili dar koji čovjek želi imati, kao kad, na primjer, želi postići unutarnju skrušenost za svoje grijehе, ili obilje suza zbog njih, ili da oplače muke i boli što ih je Krist, naš Gospodin, u svojoj mucij podnosio, ili pak da riješi koju dvoumicu u kojoj se nalazi.
- 88 Na drugom mjestu valja upozoriti da prva i druga dodatna uputa vrijede za vježbe o ponoći i u zoru, a ne za vježbe u drugo doba dana; četvrta pak dodatna uputa ne vrijedi nikako u crkvi pred drugima, već kad je netko sam, npr. u kući, itd.
- 89 Treće: kad egzercitant još ne nalazi ono što želi, kao što su suze, utjehа itd., onda je često korisno ako promijeni što god u hrani, u spavanju i u drugim načinima pokore: naime da čini pokornička djela dva ili tri dana uzastopce, a druga dva ili tri dana ništa, budući da je jednima potrebno više pokore, a drugima manje. Osim toga, mi često izostavljamo pokore iz sjetilnog samoljublja i iz krivog naziranja da ih ljudska narav neće moći izdržati, a da znatno ne oslabi; drugi put, naprotiv, činimo i odviše, misleći da to tijelo može podnijeti. A kako Bog i naš Gospodin neizmјerno bolje poznaje našu narav, on često u takvim promjenama daje svakome da upozna što mu bolje odgovara.
- 90 Četvrta napomena. Poseban se ispit čini sa svrhom da se uklone pogreške i nemarnosti u vježbama i s obzirom na dodatne upute; pa tako i za drugi, treći i četvrti tjedan.

O KRALJEVSTVU KRISTOVU

Vječni Gospodaru svih stvari!
Uz Tvoju milost i pomoć
prinosim Ti, evo, svoje prikazanje
pred neizmjernom Tvojom dobrotom
i pred licem Tvoje preslavne Majke
i svih svetaca i svetica nebeskoga dvora
te izjavljujem da želim i da hoću
i da je to promišljena moja odluka,
samo ako je na veću službu Tebi
i na Tvoju proslavu,
da slijedim Tebe
podnoseći svaku nepravdu
i svaku porugu i sve siromaštvo,
u zbilji, kao i srcem,
samo ako me Tvoje presveto Veličanstvo
bude htjelo odabrati
i primiti u takav život i stalež.

(Drugi tjedan, br. 98.)

- 91 Poziv zemaljskog kralja pomaže da bolje promotrimo život vječnoga Kralja
Pripravna molitva kao obično.
Prva je predvježba predodžba mjesta: tu treba očima mašte gledati sinagoge,
gradove i kuće u kojima je propovijedao Krist, naš Gospodin.
U drugoj treba da molim za milost koju želim. Tu ću moliti našega Gospodina
milost da se ne oglušim njegovu pozivu, već da se pokažem spreman i brz da
ispunim njegovu presvetu volju.
- 92 U prvoj točki predočit ću sebi jednoga zemaljskoga kralja, koga je odabrao sam
Bog i naš Gospodin, a kome se klanjaju i pokoravaju svi vladari i svi kršćani.
- 93 Druga je da slušam kako taj kralj govori svima svojimima veleći: "Moja je odluka da
sebi podvrgnem svu zemlju nevjernika; stoga, tko hoće krenuti sa mnom, mora
se zadovoljiti istom hranom kao i ja, a isto tako i u pogledu pića i odjeće itd. Isto
tako mora se sa mnom truditi danju, a bdjeti noću itd., da onda ima sa mnom
udio i u pobjedi kao što smo zajedno dijelili napore."

- 94 U trećoj točki promisliti ću što li bi trebali da odgovore vjerni podanici tako velikodušnu i dobru kralju i kako bi, dosljedno tome, kada netko ne bi prihvatio ponude toga kralja, takav vitez zavrijedio da ga sav svijet izgrdi i nazove kukavicom.
- 95 Drugi dio te vježbe sastoji se u tom da navedeni primjer zemaljskoga kralja primijenimo na Krista, našega Gospodina, prema gornjim trima točkama. Što se tiče prve točke, ako visoko cijenimo već takav poziv zemaljskoga kralja, upravljen podanicima, koliko li je više dostojno razmotriti kad vidimo Krista, našega Gospodina, vječnoga Kralja, i pred njim cijeli svijet, koji on poziva, kao i svakog pojedinca napose, te im zbori: "Moja je odluka da sebi podvrgnem cijeli svijet i sve svoje neprijatelje i da tako uđem u slavu svoga Oca. Stoga, tko hoće poći sa mnom, mora se sa mnom truditi pa da, kao što me je pratio u naporu, tako slijedi mene i u slavi."
- 96 Druga točka. Promisliti ću kako će svi u kojih bude pameti i razuma cijelu svoju osobu ponuditi za taj pothvat.
- 97 Treća točka. Oni pak koji žele pokazati što veću privrženost i istaknuti se u svakoj službi svoga vječnoga Kralja i Gospodara svih stvari, neće samo ponuditi cijelu svoju osobu za taj pothvat nego će, radeći i protiv vlastite sjetilnosti, protiv ljubavi puti i svijeta, prinijeti žrtve veće cijene i veće vrijednosti, govoreći:
- 98 "Vječni Gospodaru svih stvari! Uz Tvoju milost i pomoć prinosim Ti, evo, svoje prikazanje pred neizmjernom tvojom dobrotom i pred licem preslavne Tvoje Majke i svih svetaca i svetica nebeskoga dvora te izjavljujem da želim i da hoću i da je to promišljena moja odluka, samo ako je na veću službu Tebi i na Tvoju proslavu, da slijedim Tebe podnoseći svaku nepravdu i svaku porugu i sve siromaštvo, u zbilji, kao i srcem, samo ako me Tvoje presveto Veličanstvo bude htjelo odabrati i primiti u takav život i stalež."
- 99 Tu vježbu treba obaviti dva puta na dan: naime ujutro nakon ustajanja i jedan sat prije objeda ili prije večere.
- 100 U drugom tjednu, a to vrijedi i za dalje, vrlo je korisno čitati katkad koji odlomak iz knjige "Nasljeduj Krista" ili iz svetog Evanđelja ili iz života svetaca.

PROMATRANJE O UTJELOVLJENJU

- 101 Prvi dan i prvo razmatranje.
Prvo je razmatranje o Utjelovljenju, a sadržava pripravnu molitvu, tri predvježbe, tri točke i jedan razgovor.
Pripravna molitva kao obično.
- 102 Prva je predvježba da sebi dozovem u pamet povijest onog događaja o kome treba da razmatram; a to je kako su tri Božanske Osobe gledale površinu cijele kugle zemaljske, punu ljudi, i kako Presveto Trojstvo, videći da su svi silazili u pakao,

u svojoj vječnosti odlučuje da druga Osoba postane čovjekom te da spasi ljudski rod, i kako, kad se ispunilo vrijeme, šalje k našoj Gospi anđela Gabrijela.

103 Druga je predvježba predodžba mjesta. Tu ću gledati širok i prostran svijet u kojem borave toliki i tako različiti narodi; onda ću isto tako napose pogledati kuću i stan naše mile Gospe u gradu Nazaretu, u pokrajini Galileji.

104 Treća predvježba. Molit ću što želim. Tu ću prosići unutarnju spoznaju Gospodina koji je za me postao čovjekom, da ga više uzljubim i nasljedujem.

105 Ovdje valja napomenuti da tu istu pripravnu molitvu, kako je već u početku rečeno, i te iste tri predvježbe treba bez promjene uzeti i u ovome tjednu, kao i u drugima koji slijede, promijenivši jedino oblik prema određenom predmetu.

106 Prva je točka da gledamo jedne i druge osobe, i to najprije one na licu zemlje, toliko različite po odijelu kao i po vladanju; jedne bijele ljude, druge crne; jedne u miru, druge u ratu; jedne koji plaču i druge koji se smiju; jedne zdrave, druge bolesne; jedne gdje se rađaju, a druge opet koji umiru itd.

Drugo, gledat ću i promatrati tri Božanske Osobe kao na kraljevskom sjedištu ili na prijestolju njihova Božanskog Veličanstva, kako motre cijelo lice i oblinu zemlje, i sve narode u tolikoj zaslijepljenosti te kako ginu i silaze u pakao. Treće, motrit ću našu Gospu i anđela koji je pozdravlja pa ću to primijeniti na sebe da se okoristim takvim prizorom.

107 U drugoj točki slušat ću što govore ljudi na zemlji, na kakav način, naime, razgovaraju, kako se zaklinju i proklinju itd., a isto tako što govore Božanske Osobe, naime: "Otkupimo ljudski rod", itd., a zatim što govore anđeo i naša Gospa. Onda ću to primijeniti na sebe da se okoristim njihovim razgovorom.

108 Treća točka. Nakon toga motrit ću što li sve rade ljudi na zemlji: kako se među sobom tuku, ubijaju, srljaju u pakao itd.; isto tako što rade Božanske Osobe, kako, naime, tvore presveto Utjelovljenje Sina Božjega itd. Jednako ću promotriti što li čine anđeo i naša Gospa, kako, naime, anđeo vrši poslaničku službu, a naša Gospa kako se ponizuje i zahvaljuje Božanskom Veličanstvu. Onda ću to primijeniti na sebe da se što više okoristim svim tim.

109 Na svršetku treba da izvršim razgovor, razmišljajući što li sve imam kazati trima Božanskim Osobama, ili Utjelovljenoj Vječnoj Riječi, ili Majci i našoj Gospi; i prema onome što budem ćutio u sebi molit ću sve ono što će mi služiti da što bliže slijedim i nasljedujem našega Gospodina, koji se upravo utjelovio, i izmolit ću Oče naš.

ISUSOVO ROĐENJE

110 Drugo je razmatranje o Isusovu rođenju.
Pripravna molitva kao obično.

- 111 Prva je predvježba događaj: kako je, naime, iz Nazareta poslala naša Gospa, gotovo devet mjeseci blagoslovljena, kao što se u pobožnosti smije razmišljati, sjedeći na magarici; a s njom Josip i sluškinja, vodeći jedno govedo. Idu u Betlehem da uplate porez što ga je cezar nametnuo svim onim zemljama.
- 112 Druga je predodžba mjesta. Tu ću očima mašte gledati put od Nazareta do Betlehema, promatrat ću njegovu duljinu i širinu, da li je taj put ravan ili vodi kroz doline i po obroncima. Tako isto promotrit ću mjesto ili pećinu rođenja: da li je velika ili malena, niska ili visoka, kako je bila uređena.
- 113 Treća je predvježba ista i istoga oblika kao i u prijašnjem razmatranju.
- 114 Prva je točka da vidim osobe, naime našu Gospu, i Josipa, i sluškinju, i malog Isusa poslije poroda. Pretvorit ću se u siromaška i nevrijedno ropče pa ću ih gledati i motriti i u njihovim potrebama poslužiti, kao da sam ondje prisutan, s najvećom odanošću i poštovanjem. Onda ću to primijeniti na sama sebe da uberem koji plod.
- 115 Druga je da gledam i promatram što govore, a potom da to primjenim na sebe te da uberem koji plod.
- 116 Treća je da gledam i motrim što rade, na primjer kako putuju i pate, kako se Gospodin rađa u najvećem siromaštvu; a nakon tolikih napora, nakon gladi i žeđi, nakon žege i studeni, nakon nepravdi i kleveta, kako napokon umire na križu, a sve to poradi mene. Potom ću sve to primijeniti na sebe da uberem duhovni plod.
- 117 Završit ću razgovorom kao i u prijašnjem razmatranju i izmoliti Oče naš.
- 118 Treće razmatranje bit će ponavljanje prve i druge vježbe.
Nakon pripravne molitve i triju predvježbi ponovit će se prva i druga vježba. Uvijek treba paziti na neke osobite dijelove u kojima je čovjek osjetio neko prosvjetljenje, utjehu ili pak duhovnu suhoću pa završavajući na kraju izmoliti Oče naš.
- 119 Pri tom ponavljanju, kao i pri drugima koja će slijediti sačuvat će se isti red kao i pri ponavljanju prvoga tjedna: mijenja se sadržaj, a zadržava se oblik.
- 120 Četvrto razmatranje bit će ponavljanje prvoga i drugoga razmatranja, isto onako kako je rečeno u prijašnjem ponavljanju.

PRIMJENA PET OSJETILA

- 121 Peto razmatranje bit će primjena pet osjetila na prvo i na drugo razmatranje. Poslije pripravne molitve i triju predvježbi dobro je da svih pet osjetila duhovnim načinom vježbamo na prvom i na drugom razmatranju, i to ovako:
- 122 Prva je točka da okom svoje nutrine: razmišljam i promatram u pojedinostima njihove prilike i koristim se tim gledanjem.

- 123 Druga je: slušam sluhom što one govore ili što bi mogle govoriti, primjenjujem to na sebe i ubirem odatle koji plod.
- 124 Treća je da osjetim miomiris i kušam neizmjernu ljupkost i slast Božanstva, duše i njezinih kreposti, i svega ostalog - prema tome kakva je osoba o kojoj razmatram, pa da to primijenim i sam na sebe i uberem odatle koji plod.
- 125 Četvrta je da opipom tičem, da, na primjer, grlim i ljubim mjesta gdje su se nalazile takve osobe, nastojeći uvijek da uberem odatle koji plod.
- 126 Završit ću razgovorom, kao u prvom i u drugom razmatranju te izmoliti Oče naš.

NAPOMENE

- 127 Prva napomena.

Za čitav ovaj tjedan, kao i za ostale što slijede valja znati da smijem čitati samo ono otajstvo o kojem ću neposredno razmatrati, tako da odsad neću čitati nijedno otajstvo o kojem neću onaj dan ili onaj sat razmatrati, da ne bi razmatranje jednoga otajstva smetalo razmatranju drugog.

- 128 Druga napomena.

Prva vježba, o Utjelovljenju, bit će o ponoći, druga u zoru, treća oko svete Mise, četvrta oko večernjice, a peta prije večere. U svakoj od tih pet vježbi valja provesti čitav sat. Isti red vrijedi ubuduće stalno.

- 129 Treća napomena.

U slučaju ako je egzercitant postariji čovjek, ili inače slab, ili, makar bio i jak, ali je u prvom tjednu ipak oslabio, valja znati da je bolje da u ovom tjednu, bar nekoliko puta, ne ustaje u ponoć, nego da jedno razmatranje obavi u ranu zoru, drugo oko svete Mise, a treće prije objeda. Oko večernjice neka ih ponovi i napokon prije večere neka primjeni osjetila.

- 130 Četvrta napomena.

U ovom drugom tjednu od svih deset dodatnih uputa koje smo naveli u prvom tjednu treba da se promijeni druga, šesta, sedma, a dijelom i deseta. Druga će se promijeniti ovako: čim se ujutro probudim, odmah ću sebi predočiti razmatranje koje treba da obavim i probudit ću u sebi živu želju da sve više upoznam Vječnu Utjelovljenu Riječ, da joj bolje služim i da je slijedim.

Šesta će pak biti da sebi dozovem u pamet život i otajstva Krista, našega Gospodina, počevši od njegova Utjelovljenja pa sve do mjesta ili otajstva koje upravo kanim razmatrati. Sedma će biti da egzercitant dotle zadrži tamu ili svjetlost, odnosno da se posluži lijepim ili ružnim vremenom dok ne osjeti da mu to dobro dolazi i da mu pomaže da nađe što želi.

U desetoj pak dodatnoj uputi treba da se egzercitant ravna prema otajstvima koja razmatra; jedna otajstva, naime, zahtijevaju pokoru, a druga ne, tako da se izvrši svih deset dodatnih uputa s velikom pažnjom.

131 Peta napomena.

U svim vježbama, osim onih koje se obavljaju o ponoći i u zoru, mora se uzeti nešto što donekle odgovara drugoj dodatnoj uputi, i to ovako: čim se sjetim da je vrijeme za vježbu koju treba da izvršim, prije nego što je započnem, promislit ću kuda i pred koga idem; na to ću ukratko proći vježbu koju sam nakanio obaviti, a onda ću, obdržavajući treću dodatnu uputu, početi vježbu.

132 Drugi dan. Za prvo i za drugo razmatranje uzet ću prikazanje u hramu i bijeg u Egipat kao u progonstvo. Uz ta dva razmatranja bit će i dva ponavljanja i primjena osjetila na njih, kao što je bilo i jučer.

133 Premda je egzercitant tjelesno i duševno bodar, ipak je katkad dobro da promijeni štogod od tog drugog dana pa uključivo sve do četvrtog, ne bi li prije našao ono što želi. Neka uzme samo jedno razmatranje rano ujutro, a drugo oko svete Mise; oko večernjice neka ih ponovi, a prije večere neka primjeni osjetila.

134 Treći dan treba za prvo i za drugo razmatranje uzeti kako je dječak Isus bio poslušan svojim roditeljima u Nazaretu i kako su ga poslije našli u hramu. Jedno i drugo razmatranje treba dva puta ponoviti i primijeniti osjetila.

135 Uvod u razmišljanje o staležu

Promislivši, eto, primjer što nam ga je Krist, naš Gospodin, svojom poslušnošću prema roditeljima dao za prvi stalež, koji se sastoji u vršenju zapovijedi; a isto tako i za drugi, koji se sastoji u evanđeoskoj savršenosti, kad je zaostao u hramu, udaljivši se od svoga poočima i svoje rođene Majke da bi se posvetio jedino službi vječnoga Oca; početak ćemo sada, promatrajući ujedno njegov život, istraživati i ispitivati u kojem staležu ili načinu života želi njegovo Božansko Veličanstvo da mu služimo.

Isto tako ćemo, kao uvod u to, u prvoj idućoj vježbi upoznati planove Krista, našega Gospodina, te, s druge strane, i one neprijatelja čovječje prirode; i kako se moramo pripraviti da dođemo do savršenosti u bilo kojemu staležu što nam ga Bog, naš Gospodin, daje na izbor.

DVIJE ZASTAVE

136 Četvrti dan. Razmatranje o dvjema zastavama. Jedna je Krista, našega vrhovnog Vođe i Gospodina, a druga Lucifera, krvnog neprijatelja naše čovječje prirode. Pripravna molitva kao obično.

137 Prva je predvježba događaj: tu će biti kako Krist poziva i želi da svi stupe pod njegovu zastavu, a Lucifer, naprotiv, pod njegovu.

- 138 Druga je predodžba mjesta. Tu ću vidjeti veliko polje cijeloga onog jeruzalemskoga kraja gdje je vrhovni vojskovođa dobrih, Krist, naš Gospodin; a u okolici babilonskoj drugo polje, gdje je poglavica neprijatelja, Lucifer.
- 139 U trećoj ću moliti što želim; a to će biti da molim kako bih upoznao varke zloga poglavice i pomoć da ih se čuvam; isto tako da upoznam pravi život što ga pokazuje vrhovni i pravi Vođa i milost da ga nasljedujem.
- 140 Prva je točka da sebi predstavim kao da vidim poglavicu svih neprijatelja gdje sjedi na velikoj babilonskoj poljani kao na nekom velikom prijestolju od ognja i dima, u užasnu i strašnu liku.
- 141 Druga je da promotrim kako doziva preda se nebrojene vragove i kako ih raspršuje, jedne u ovaj grad, a druge u onaj, i tako po cijelom svijetu, a ne izostavljajući nijedne pokrajine, nijednoga mjesta, nijednoga staleža, nijedne osobe posebice.
- 142 Treća je da pazim na govor koji im govori i kako ih upućuje da nametnu ljudima mreže i verige: najprije će ih napastovati pohlepom za bogatstvom, kao što on redovito i čini kod mnogih da bi ih što lakše priveo do težnje za taštom ljudskom časti, a potom do sve veće oholosti. Tako je prvi stupanj bogatstvo, drugi čast, treći oholost, a odatle ih navodi na sve druge grijehе.
- 143 S protivne pak strane treba da sebi tako predočimo i vrhovnoga i pravoga Vođu, a to je Krist, naš Gospodin.
- 144 Prva je točka da promatram kako Krist, naš Gospodin, stoji na velikoj poljani onoga jeruzalemskog kraja, a na nisku mjestu, krasan i ljubezan.
- 145 Druga je da promatram kako Gospodin čitavoga svijeta odabire tolike osobe, apostole, učenike itd. te ih šalje po čitavu svijetu da nose njegovu svetu nauku među sve ljude svakog staleža i položaja.
- 146 Treća je da pazim na govor što ga Krist, naš Gospodin, govori svim svojim slugama i svojim prijateljima koje šalje na takav zadatak, preporučujući im da nastoje da svima budu na pomoć, vodeći ih najprije do najvišeg duhovnoga siromaštva, pa ako se njegovu Božanskom Veličanstvu sviđi da ih bude htjelo za to izabrati, i do samog istinskog siromaštva; a onda i do želje za pogrđama i prezirom. Iz toga dvoga, naime (tj. iz siromaštva i prezira) slijedi poniznost. Tako treba da budu tri stupnja: prvi, siromaštvo protiv bogatstva; drugi, pogrđe ili preziri protiv ljudske časti; treći, poniznost protiv oholosti. A od ta tri stupnja neka navedu ljude na sve druge kreposti.
- 147 Razgovarat ću s našom Gospom da mi od svog Sina i Gospodina isprosi milost da budem primljen pod Njegovu zastavu: i to, prvo, u najvećem duhovnom siromaštvu, pa ako se njegovu Božanskom Veličanstvu sviđi te me bude htjelo za to odabrati i uzeti, također i u istinskom siromaštvu; a onda i u podnošenju poruga i nepravdi, da ga što više slijedim u tom, samo ako to budem mogao

pretrpjati bez ikakva grijeha i bez uvrede njegova Božanskog Veličanstva. Zatim ću izmoliti Zdravo Marijo.

Za to isto molit ću i Sina da mi isprosi od Oca i reći ću: Dušo Kristova. To isto molit ću i Oca da mi podijeli i izmolit ću: Oče naš.

- 148 Ova će vježba biti o ponoći, a onda po drugi put rano ujutro. I dva puta će se ponoviti: prije podne oko svete Mise i poslije podne oko večernjice, a završit će svaki put s trostrukim razgovorom: s našom Gospom, sa Sinom i s Ocem. Vježba pak koja slijedi, o tri skupine ljudi, bit će jedan sat prije večere.

TRI VRSTE LJUDI

- 149 Istoga četvrtoga dana bit će razmišljanje o tri skupine ljudi, da prigrlimo najbolje. Pripravna molitva kao obično.
- 150 Prva predvježba je povijest o tri skupine ljudi. Svaka su dvojica stekla 10000 dukata, ali ne čisto i kako bi trebalo jedino iz ljubavi prema Bogu; pa opet svi hoće da se spase i da u miru nađu Boga, našega Gospodina, stresavši sa sebe težinu i zapreku koju ćute pri tom zbog sklonosti k stečenom dobru.
- 151 Druga je predodžba mjesta. Tu ću gledati sama sebe kako stojim pred Bogom, našim Gospodinom, i pred svima njegovim svetima, a u svrhu da zaželim i upoznam ono što se više mili njegovoj Božanskoj dobroti.
- 152 Treće je da molim što želim. Ovdje ću moliti za milost da odaberem ono što je više na slavu njegova Božanskog Veličanstva i na spas moje duše.
- 153 Prva bi se grupa htjela otresti sklonosti što je imaju prema stečenom novcu, da u miru nađu Boga, našega Gospodina, te da se znaju spasiti; ali ne laćaju se sredstava za to sve do časa smrti.
- 154 Druga grupa hoće da se otresu one sklonosti, no žele se je tako otresti da ostanu uz stečenu stvar, a Bog neka dođe onamo kamo oni hoće. Ne odlučuju se da se odreknu stvari kako bi pošli k Bogu, premda bi taj stalež bio najbolji za njih.
- 155 Treća grupa: hoće da se otresu sklonosti, ali to žele tako da njima ne ovlada želja da stečenu stvar zadrže ili ne zadrže, već hoće da je samo toliko požele ili ne požele koliko im Bog, naš Gospodin, dade da to požele i kako im se bude činilo da je na veću službu i proslavu njegova Božanskog Veličanstva. Međutim, hoće da tako računaju da se srcem svega odreknu, živo nastojeći da ne zažele ni ove ni ikoje druge stvari ako ih na to ne potakne jedino služba Bogu, našem Gospodinu, tako da ih jedina želja da što bolje mogu služiti Bogu, našem Gospodinu, potiče na to da onu stvar bilo zadrže, bilo ostave.
- 156 Slijede ista tri razgovora kao u prijašnjem razmatranju o dvjema zastavama.
- 157 Napomena. Kad osjetimo u sebi nesklonost ili odvratnost prema zbiljskom siromaštvu; ili, kad nismo ravnodušni ni prema siromaštvu kao ni prema

bogatstvu, onda, da iskorijenimo tu neurednu težnju, uvelike koristi ako u razgovoru (pa bilo to i protiv naše puti) molimo da nas Gospodin doista odabere za istinsko siromaštvo i da želimo, molimo i prosimo samo ono što je na službu i na proslavu njegove Božanske dobrote.

- 158 Peti dan. Tog je dana razmatranje kako je Krist, naš Gospodin, iz Nazareta pošao k rijeci Jordanu i kako se dao krstiti.
- 159 To će razmatranje biti prvi put o ponoći, a drugi put u zoru. Ponovit će se pak dva puta: jedanput oko svete Mise, a drugi put oko večernjice; prije večere bit će primjena osjetila. U svakoj od tih pet vježbi treba da se ponajprije izmoli uobičajena pripravna molitva. Za njom slijede tri predvježbe, onako kako je sve to protumačeno u razmatranju o Isusovu Utjelovljenju i Rođenju. Završit će se sa tri razgovora iz razmišljanja o tri skupine ljudi ili prema napomeni koja slijedi nakon toga razmišljanja.
- 160 Posebno ispitivanje, poslije objeda i poslije večere, bit će o pogreškama i o nemarnostima pri vježbama i dodacima toga dana.
- To vrijedi i za ostale dane.
- 161 Šesti dan - razmatranje kako je Krist, naš Gospodin, s rijeke Jordana pošao u pustinju, a u svemu valja se držati istoga načina kao i petog dana.
- Sedmi dan - kako su se sveti Andrija, a s njim i drugi priključili Kristu, našem Gospodinu. Vidi Otajstva (br. 275).
- Osmi dan. Govor na gori, tj. o osam blaženstava. Vidi Otajstva (br. 278).
- Deveti dan. Kako se Krist, naš Gospodin, ukazao svojim učenicima na valovima mora. Vidi Otajstva (br. 280).
- Deseti dan. Kako je Gospodin propovijedao u hramu. Vidi Otajstva (br. 288).
- Jedanaesti dan. O uskrisenju Lazarovu. Vidi Otajstva (br. 285).
- Dvanaesti dan. O Cvjetnici. Vidi Otajstva (br. 287).
- 162 Prva napomena. Razmatranje ovog drugog tjedna mogu se bilo produljiti, bilo skratiti, prema tome koliko tko vremena želi u nj uložiti ili prema napretku. Ako se žele produljiti, neka se doda otajstvo Gospina pohoda svetoj Elizabeti, pastiri, Obrezanje Isusovo, sveta Tri Kralja itd. Ako se želi skratiti, može se ispustiti koje od onih gore izloženih, jer to je tek uvod i naputak da se poslije bolje i potpunije razmatra.
- 163 Druga napomena. Gradivo izbora počet će se nakon razmatranja o Isusovu odlasku iz Nazareta k Jordanu, dakle, peti dan, prema tumačenju koje slijedi.
- 164 Treća napomena. Prije nego što čovjek pođe u izbor, da bi prionuo uz pravi nauk Krista, našega Gospodina, veoma je korisno ako razmišlja i pazi na slijedeća tri načina poniznosti pa da u nekoliko mahova misli o njima cijeli dan, držeći svaki put razgovore, kao što će se dalje reći.

TRI NAČINA PONIZNOSTI

- 165 Prvi način poniznosti potreban je za vječno spasenje duše, a sastoji se u tom da se tako spustim i tako ponizim, koliko god samo mogu, da se u svemu podložim zakonu Boga, našega Gospodina, i to tako da se i ne upuštam u razmišljanje da li da prekršim koju zapovijed, bilo Božju, bilo ljudsku, koja me veže pod smrtni grijeh, sve kad bi me postavili za gospodara svega što je stvoreno na svijetu ili kad bi mi se radilo o vlastitom vremenitom životu.
- 166 Druga je poniznost savršenija od prve, kad se, naime, nađem na onoj točki gdje ne želim niti me više vuče da radije budem bogat nego siromašan, radije čašćen negoli prezren, da volim dulji život negoli kratak, bude li samo jednaka služba Bogu, našem Gospodinu, i jednak spas duše; a uza to ni za čitav svijet, pa ni uz gubitak vlastitog života, ne bih se premišljao da li da počinim samo i jedan laki grijeh.
- 167 Treća je poniznost najsvršenija, kad naime, pretpostavljajući prvu i drugu poniznost, uz jednaku hvalu i proslavu Božjega Veličanstva, samo da se više povedem za Kristom, našim Gospodinom, da uistinu postanem sličniji njemu, hoću i radije odabirem siromaštvo sa siromašnim Kristom negoli bogatstvo; radije pogrde s Kristom, zasićenim pogrđama, negoli časti; te više želim da me smatraju ispraznim i ludim poradi Krista, kojega su prvoga smatrali takvim, negoli pametnim i mudrim na ovome svijetu.
- 168 Zato će za onoga tko želi da postigne tu treću poniznost biti vrlo korisno ako se posluži već rečenim trostrukim razgovorom o tri skupine ljudi, moleći da ga naš Gospodin odabere za tu treću, veću i bolju poniznost, kako bi ga tako što više nasljedovao, i kako bi mu što bolje služio, ako je to na jednaku ili dapače na veću službu i proslavu njegova Božanskog Veličanstva.

IZBOR

- 169 Predvježba za izbor

Pri svakom dobrom izboru, koliko je do nas, treba da je oko naše nakane čisto, gledajući jedino na svrhu za koju sam stvoren, naime na slavu Boga, našega Gospodina, i na spas moje duše. Stoga, što god budem odabrao, treba da mi pomogne svrsi za koju sam stvoren, ne podvrgavajući i ne odabirući svrhe prema sredstvu, već sredstvo prema svrsi. Tako se događa da se mnogi najprije nakane ženiti, što je tek sredstvo, a onda da će u braku služiti Bogu, našem Gospodinu, a to, tj. služiti Bogu, upravo je svrha. Ima ih opet koji najprije traže neko crkveno dobro, a onda tek da u njemu služe Bogu. Zato oni ne idu ravno Bogu, već hoće da Bog dođe ravno k njihovim neurednim sklonostima; iz čega slijedi da od svrhe

čine sredstvo, a od sredstva svrhu, tako da ono što bi imali odabrati na prvom mjestu oni odabiru na posljednjem. Najprije moramo, naime, uzeti za cilj službu Bogu, što je naša svrha, a onda tek uzeti neko dobro ili se oženiti, ako je to za moje bolje, jer to je sredstvo k svrsi. Ništa me, dakle, ne smije potaknuti da ovo ili ono sredstvo upotrijebim ili napustim, nego jedino služba i proslava našega Gospodina, kao i vječni spas moje duše.

- 170 Uputa o stvarima koje treba birati a sastoji se od četiri točke i jedne napomene. Prva točka. Potrebno je da sve stvari o kojima želimo obaviti izbor budu indiferentne ili u sebi dobre te u skladu s ustanovama svete majke Crkve, a ne zle ni njoj protivne.
- 171 Druga točka. Ima stvari koje potpadaju pod nepromjenjiv izbor, kao npr. svećenički stalež, ženidbeni stalež itd. A ima opet i takvih koje se mogu mijenjati i nakon izbora, kao npr. preuzeti neko crkveno dobro ili ga napustiti, primiti vremenita dobra ili ih se odreći.
- 172 Treća točka. Pri nepromjenjivu izboru, kad je on već jednom obavljen, nema se dalje što birati jer nema više natrag, kao što je kod ženidbe, svećeništva itd. Treba napomenuti da onaj tko nije birao kako treba i uredno, bez utjecaja neurednih sklonosti, mora samo gledati da taj grijeh okaje i uznastojati da provodi dobar život u odabranu staležu. Ne čini se da je taj izbor Božji poziv jer je učinjen krivo i neuredno. Mnogi pak u tom griješe što svoj kriv i loš izbor smatraju za Božji poziv; jer svaki je Božji poziv uvijek čist i nepomućen, bez primjese puti ili koje druge neuredne sklonosti.
- 173 Četvrta točka. Tko je jednom valjano i uredno odabrao nešto što potpada pod promjenljiv izbor, a nije se pri tom obazirao ni na tijelo ni na svijet, nema zašto da iznova bira, već neka se u odabranom usavrši koliko može.
- 174 Napomena. Ako pak takav promjenljiv izbor nije bio iskren i uredan, ondaje dobro da se obavi nanovo kako valja, tako da po sebi dođu osobiti plodovi, što ugodniji Bogu, našem Gospodinu.
- 175 Tri vremena za zdrav i dobar izbor u svakom od njih
- Prvo je vrijeme kad Bog i naš Gospodin tako pokreće i privlači volju da takva pobožna duša, ne sumnjajući i ne mogavši sumnjati, ide za onim što joj se pokazalo, kao što to učiniše sveti Pavao i sveti Matej, pošavši za Kristom, našim Gospodinom.
- 176 Drugo je vrijeme kad čovjek primi mnogo svjetla i spozna je iskustvom duhovne utjehe i suhoće, kao i iskustvom u prepoznavanju različitih duhova.
- 177 Treće je vrijeme mira, kad netko najprije razmišlja zašto je čovjek na svijetu, naime da hvali Boga, našega Gospodina, i da spasi svoju dušu; te zadahnut tom željom odabire za sredstvo neki način života ili neki stalež u granicama svete Crkve da mu to pomogne u Božjoj službi i u spasenju vlastite duše.

Rekoh: vrijeme mira, kad dušu ne uznemiruju kojekakvi duhovi, već se slobodno i mirno služi svojim prirodnim silama.

178 Ako izbor nije obavljen za prvoga ili za drugoga vremena, onda evo dva načina kako će se to učiniti u trećem vremenu.

Prvi način za zdrav i dobar izbor sadržava šest točaka: U prvoj točki predočit ću sebi stvar u kojoj namjeravam izvršiti izbor, npr. neku službu ili crkveno dobro koje treba da primim ili da ih ne primim, ili bilo što drugo što treba da bude predmet promjenljiva izbora.

179 Druga točka. Potrebno je da imam pred očima svrhu za koju sam stvoren, a to je da slavim Boga, našega Gospodina, i da spasim svoju dušu i time da bar budem ravnodušan, bez ikakve neuredne sklonosti, tako da ne budem skloniji da stvar o kojoj se radi radije prihvatim negoli da je pustim, ni da je radije pustim negoli da je prihvatim: već da budem kao jezičac na tezulji pa da se priklonim onomu što spoznam da je više na slavu Boga, našega Gospodina, i na spas moje duše.

180 Treća točka. Molit ću Boga, našega Gospodina, neka se udostoji ganuti moju volju i staviti mi u dušu ono što mi je činiti u stvari koju sam poduzeo, da bude na što veću njegovu hvalu i slavu: promišljajući svojim razumom dobro i iskreno i vršeći izbor prema njegovoj presvetoj i dobrotivoj volji.

181 Četvrta točka. Razmišljat ću postepeno o tome koje će mi koristi i probici slijediti odatle ako preuzmem ovu ili onu službu ili dobro, za samu proslavu Boga i našega Gospodina i za spas moje duše. S druge strane, prosudit ću isto tako i štete i pogibelji što ću ih odatle imati. Tako ću učiniti i u drugom dijelu: proći ću, naime, u duhu dobra i probitke ako ih ne preuzmem; pa opet, kao protivno tome, neprilike i pogibli ako ih ne bih zadržao.

182 Peta točka. Pošto sam tako prošao sve u duhu i razgledao sa svih strana predloženu stvar, vidjet ću na koju stranu razum više naginje; pa prema tome većem poticaju razuma, a ne prema kojem putenom nagnuću, treba da stvorim zaključak o predloženoj stvari.

183 Šest točka. Nakon takva izbora ili razmatranja treba da se onaj tko je to učinio s velikom pomnjom dade na molitvu pred licem Boga, našega Gospodina, te da mu prikaže taj izbor, da ga njegovo Božansko Veličanstvo milostivo primi i potvrdi ako je to na njegovu veću službu i proslavu.

184 Drugi način zdrava i dobra izbora sastoji se od četiri pravila i od jedne napomene. Prvo pravilo jest da ona ljubav koja me potiče i čini da biram baš tu stvar treba da siđe odozgo, od Božje ljubavi, tako da onaj tko bira osjeti najprije u sebi da je ona veća ili manja ljubav prema stvari koju bira jedino zbog njegova Stvoritelja i Gospodina.

185 Drugo pravilo. Predočit ću sebi čovjeka kojega nisam nikada vidio ni poznao i, želeći mu svaku savršenost, promislit ću što bih mu svjetovao da učini i da

odabere za veću slavu Boga i našega Gospodina i na veće usavršenje svoje duše: pa čineći i sam tako, držat ću se pravila što ga dajem drugome.

- 186 Treće pravilo. Kao da mi je kucnuo zadnji čas, promislit ću kojega oblika i mjere želio bih tada da sa, se držao u načinu sadašnjeg izbora i, ravnajući se po tom udesit ću u svemu svoju odluku.
- 187 Četvrto pravilo. Gledajući i ispitujući kako će mi biti na Sudnji dan, razmislit ću kako bih onda želio da sam obavio taj izbor odnosno stvari pa ću se sada držati pravila kojega bih tad želio da sam se držao, kako bi me onaj čas zatekao u potpunu veselju i zadovoljstvu.
- 188 Držeći se navedenih pravila, a za moje vječno spasenje i pokoj, izvršit ću izbor te ću ga prikazati Bogu, našem Gospodinu, prema šestoj točki prvoga načina po kome se obavlja izbor.
- 189 Kako ću popraviti i preurediti svoj vlastiti život i stalež

Treba znati: za one koji su u nekoj crkvenoj časti ili u ženidbenom staležu (obilovali oni vremenitim dobrima ili ne), ako nemaju bilo zgrade bilo sasvim spremne volje da obave izbor o stvarima koje potpadaju pod promjenljiv izbor, vrlo je korisno ako im se mjesto izbora dade oblik i način kako da preurede i poprave život i svoj poseban stalež: naime tako da svoj postanak, život i stalež stave na hvalu i na proslavu Boga, našega Gospodina, i na spasenje svoje vlastite duše. A da do te svrhe dođe i da je postigne, treba takav čovjek da mnogo razmišlja i umuje, s pomoću vježbi i načina izbora kako je protumačeno: koliku kuću i obitelj treba da ima, kako treba da njome upravlja i ravna, kako da je poučava riječju i primjerom. Tako i u pogledu svoga imetka: koliko mora upotrijebiti za obitelj i za svoju kuću, a koliko treba da razdijeli među siromahe i u druge pobožne svrhe; ni u čemu ne ištući i ne tražeći drugo, nego u svemu i nada sve veću hvalu i proslavu Boga, našega Gospodina. Svatko neka, naime, pamti da će u svim duhovnim stvarima toliko napredovati koliko se bude odrekao ljubavi prema samome sebi, svoje vlastite volje i koristi.

Da molim ono što hoću,
a pripada razmatranju muke,
da molim za bol s Kristom punim boli,
slom sa slomljenim Kristom,
suze i unutarnje muke
zbog tolike muke koju je Krist podnio za mene.

(Treći tjedan, br. 203)

POSLJEDNJA VEČERA

- 190 Prvo razmatranje o ponoći, o tome kako je Krist, naš Gospodin, putovao od Betanije prema Jeruzalemu uključivo do posljednje večere (vidi Otajstva, br. 289). Sadržava pripravnu molitvu, tri predvježbe, šest točaka i jedan razgovor. Pripravna molitva kao obično.
- 191 Prva je predvježba da sebi dozovem u pamet događaj, to jest ovdje kako Krist, naš Gospodin, iz Betanije poslao dvojicu učenika u Jeruzalem da pripreme večeru, a poslije je i sam došao onamo s ostalim učenicima, i kako im je, pošto je blagovao vazmeno janje i pošto je večerao, oprao noge, kako je učenicima dao svoje presveto Tijelo i dragocjenu Krv te im izrekao govor, pošto je Juda izašao da proda svoga Gospodina.
- 192 Druga je predvježba mjesta: ovdje ću promatrati put od Betanije do Jeruzalema, da li je širok ili uzak, ravan itd. Isto ću tako gledati dvoranu za večeru, je li velika ili malena, ovakva ili onakva.
- 193 Treća je predvježba da molim ono što hoću. To će ovdje biti bol, tuga i stid, jer poradi mojih grijeha ide Gospodin u muku.
- 194 U prvoj točki gledat ću osobe kod večere i, primjenjujući to na sebe, nastojat ću da se njima što više okoristim.
U drugoj točki slušat ću što govore pa ću isto tako nastojati da se tim okoristim.
U trećoj točki motrit ću što rade i ubrat ću koji plod.
- 195 U četvrtoj točki treba promatrati što Krist, naš Gospodin, trpi u svom čovještvu, ili što želi trpjeti, već prema odsjeku muke koji netko upravo razmatra; i tu ću početi s velikim nastojanjem da se silim na sućut, na žalost i na plač. Tako ću nastojati i u drugim, slijedećim točkama.
- 196 U petoj točki promatrat ću kako se Božanstvo krije, tj. kako bi moglo satrti svoje neprijatelje, a toga ne čini, već pušta da presveto čovještvo trpi tako grozne muke.

- 197 U šestoj točki razmotrit ću kako sve to trpi zbog mojih grijeha itd. i što moram ja činiti i trpjeti za nj.
- 198 Završit ću razgovorom s Kristom, našim Gospodinom, a naposljetku ću izmoliti Oče naš.
- 199 Treba napomenuti, kako je prije, bar djelomice, protumačeno, da u razgovorima moramo misli i prošnje prilagoditi prema predloženom predmetu, tj. prema tome nalazim li se u kušnji ili u utjehi i prema tome želim li postići ovu ili onu krepost, prema tome želim li da trpim ili da se radujem zbog stvari o kojoj razmišljam. Napokon ću moliti ono što u pojedinim slučajevima osobito želim postići. I na taj način može se imati samo jedan razgovor s Kristom, našim Gospodinom, ili ako nas na to potiče predmet ili pobožnost, mogu biti tri razgovora: jedan s Majkom, drugi sa Sinom, a treći s Ocem, u onom obliku kako je rečeno u drugom tjednu u razmatranju o dvjema zastavama s napomenom koja je dana nakon razmatranja o tri skupine ljudi.

MUKA ISUSOVA

- 200 Drugo razmatranje - rano ujutro, bit će o događajima poslije zadnje večere uključivo do onih u vrtu.
Pripravna molitva kao obično.
- 201 Prva je predvježba događaj, kako je, naime, Krist, naš Gospodin, sa svojih jedanaest učenika sišao s brda Siona, gdje je večerao, u dolinu Jozafat, ostavivši osmoricu od njih u jednoj strani doline, a ostalu trojicu u jednom dijelu vrta i, davši se na molitvu, znojio se znojem kao kapljama krvi. A pošto se tri puta pomolio Ocu te tri svoja učenika probudio iza sna i pošto su na njegov glas neprijatelji popadali na zemlju, Juda mu dao cjelov, a Petar je odsjekao Malhu uho, koje je Krist stavio na prijašnje mjesto, i pošto su ga zgrabili kao kakva zločinca, vuku ga dolje dolinom, a onda uzbrdice do Anine kuće.
- 202 Druga je predvježba da vidim mjesto; ovdje ću gledati put s brda Siona u dolinu Jozafat, a isto tako i vrt: da li je širok, da li je dug, ovakav ili onakav.
- 203 Treća je predvježba da molim ono što hoću, a pripada razmatranju muke da molim za bol s Kristom punim boli, slom sa slomljenim Kristom, suze i unutarne muke zbog tolike muke koju je Krist podnio za mene.
- 204 U tom drugom razmatranju poslije pripravne molitve i poslije triju već spomenutih predvježbi postupat će se na isti način po točkama i održati razgovor kao što je to bilo u prvom razmatranju o posljednjoj večeri. U vrijeme pak mise i večernje bit će dva ponavljanja o prvom i o drugom razmatranju, a onda poslije večere bit će primjena osjetila na oba gore spomenuta razmatranja, uvijek s pripravnim molitvom i sa tri predvježbe na početku, prema predmetu, na isti način kao što je rečeno i protumačeno u drugom tjednu.

- 205 Prema svojoj dobi, raspoloženju i zdravlju egzercitant će obaviti svaki dan ovih pet vježbi ili manje.
- 206 U tom trećem tjednu izmijenit će se djelomice druga i šesta dodatna uputa. Druga će biti da sebi, tek što se probudim, dozovem u pamet kamo i na što idem, pa sređujući pomalo razmatranje koje želim obaviti, kakvo već bude otajstvo, nastojat ću, ustajući i oblačeći se, da probudim u sebi čuvstvo žalosti i boli nad tolikom boli i mukom Krista, našega Gospodina.
- Šesta dodatna uputa će se promijeniti time da ne nastojim dozivati sebi u pamet ugodne misli, pa bile one dobre i svete, kao što su uskrsnuće i rajska slava; nego ću se radije poticati na bol, i na žalost, i na poraženost, baveći se često mišlju o mukama, o naporu i o boli Krista, našega Gospodina, što ih je podnio od časa svoga rođenja pa sve do otajstva svoje muke koje ovaj čas razmatram.
- 207 Posebno ispitivanje savjesti o vježbama i o ovim dodacima obaviti će se onako kao što je bilo i u prijašnjem tjednu.
- 208 *Drugi dan.* O ponoći će biti razmatranje o onome što se dogodilo od vrta pa uključivo do Anine kuće (vidi Otajstva Isusa Krista, našega Gospodina, br. 291), a u zoru od Anine kuće uključivo do Kajfine kuće (br. 292). Zatim slijede dva ponavljanja i primjena osjetila na način kao što je već rečeno.
- Treći dan.* O ponoći, od kuće Kajfine uključivo do Pilata (vidi Otajstva, br. 293); a u zoru od Pilata uključivo do Heroda (br. 294); zatim obična ponavljanja i primjena osjetila, na isti način kao što je već rečeno.
- Četvrti dan.* O ponoći, od Heroda do Pilata (ista Otajstva, br. 295); to razmatranje seže do polovice otajstva u Pilatovoj kući; u vježbi pak koja će biti ujutro, ostala otajstva u istoj kući. Slijede ponavljanja i primjena osjetila.
- Peti dan.* O ponoći, od Pilatove kuće pa sve do raspeća na križ (vidi Otajstva, br. 296); a ujutro od raspeća na križ pa sve dok Isus nije izdahnuo (br. 297). Slijede obična ponavljanja i primjena osjetila.
- Šesti dan.* O ponoći skidanje s križa, uključivo do groba (vidi Otajstva, br. 298); ujutro uključivo od groba do kuće u koju se naša Gospa zaklonila pošto je njezin Sin bio pokopan.
- Sedmi dan.* Razmatranje cijele muke zajedno o ponoći i u zoru. Namjesto dvaju ponavljanja i primjene osjetila razmatrat ću cijeli taj dan, što češće budem mogao, kako je presveto Tijelo Krista, našega Gospodina, ostalo rastavljeno i odjeljeno od duše, te gdje je i kako je pokopano. Isto tako ću razmatrati osamljenost naše Gospe u tolikoj boli i duševnoj potištenosti te na kraju, s druge strane, osamljenost učenika.
- 209 Napomena. Tko hoće da se dulje zadrži kod Isusove muke, neka u svakom razmatranju uzme manje otajstava; u prvom, naime, razmatranju samo večeru, u drugom pranje nogu, u trećem ustanovu Presvetog Sakramenta, u četvrtom govor što ga je Krist pri tom izrekao; pa tako i kod ostalih razmatranja i otajstava. Isto

tako, kad dovrši muku, neka uzme polovicu cijele muke za čitav jedan dan, a za drugi dan drugu polovicu, za treći dan opet cijelu muku. Naprotiv, tko hoće da skрати vrijeme u kome će razmatrati muku, nek uzme o ponoći večeru, ujutro vrt, u vrijeme mise Aninu kuću, o večernjici Kajfinu kuću, a za sat prije večere Pilatovu kuću. Tako će, izostavivši ponavljanja i primjenu osjetila, svaki dan imati pet različitih vježbi, a u svakoj vježbi razmotrit će novo otajstvo Isusove muke. I pošto je tako prošao cijelu muku, može drugi dan proći cijelu muku najedanput u jednoj vježbi ili u više njih, kako već misli da će se time moći bolje okoristiti.

210 Pravila kako da se odsada držiš pri jelu

Prvo je pravilo da od kruha treba da se manje uzdržavamo jer to nije hrana kod koje bi se tek toliko pretvarao u pohlepu ili kod koje bi nas snalazila napast kao kod druge hrane.

211 *Drugo pravilo.* Kod pića čini se da je uzdržljivost više na mjestu negoli pri blagovanju kruha; stoga valja dobro promisliti koja je korist ako se uzme, a koja je šteta ako se ostavi.

212 *Treće pravilo.* U pogledu ostalih jela treba održavati što veću i što potpuniju uzdržljivost jer je tu tek ne samo skloniji na neumjerenost, već je i napast jača. Stoga se uzdržljivost u jelu, da izbjegnemo neurednosti, može održavati na dva načina: jedan je da se priučimo na jednostavnija jela, a drugi da finija uzmemo u maloj mjeri.

213 *Četvrto pravilo.* Pazeći da ne padne u kakvu bolest, što čovjek sebi više uskrati od hrane koja mu pripada, to će prije doći do prave sredine koje se treba držati pri jelu i pri pilu, i to s dva razloga: jer, prvo, podupirući se tako i pripravljavajući sama sebe više puta će doživjeti veća unutarnja prosvjetljenja, utjehu i božanska nadahnuća, a to će mu otkriti mjeru koja mu priliči; drugo, ako ta osoba pri takvoj uzdržljivosti opazi da nema ni toliko tjelesne snage, a ni pravog raspoloženja za duhovne vježbe, lako će onda doći do toga da prosudi što joj je primjerenije da bi uzdržala svoje zdravlje.

214 *Peto pravilo.* Dok netko jede, neka sebi predoči kao da gleda Krista, našega Gospodina, gdje blaguje sa svojim učenicima, kako pije, i kako podiže oči, i kako govori, pa neka nastoji da ga u tom nasljeđuje, i to tako da se razum više pozabavi promatranjem našega Gospodina, a manje uzdržavanjem svoga tijela pa će tako doći do većeg sklada i reda po kome treba da se vlada i da sobom upravlja.

215 *Šesto pravilo.* Drugi put, dok jede, može misliti na nešto drugo: na život svetaca, ili na drugi koji pobožan predmet, ili na koji duhovni posao koji mu je obaviti; tako zabavljen oćutjet će, naime, manje naslade i užitka u tjelesnoj hrani.

216 *Sedmo pravilo.* Nadasve neka se čuva da mu duh ne bude posve kao zaokupljen onim što jede, niti da se pri jelu s pohlepe odviše žuri, već da bude svoj gospodar ne samo u načinu kako jede nego i u mjeri koliko jede.

217 *Osmo pravilo.* Da se otrese neurednosti, vrlo će dobro biti ako poslije objeda ili večere ili u koje drugo doba, kad ne osjeća potrebu hrane, sam sebi odredi za slijedeći objed ili večeru, i tako redovito dan na dan, stalnu mjeru jela, koju neće prekoračiti ni u kojem slučaju pohlepe ili napasti. Štaviše, da bi što bolje svladao svaku neurednu pohlepu za hranom, kao i svaku napast neprijatelja, ako bi osjetio napast da jede više, neka uzme još manje.

Uzmi, Gospodine, i primi
svu moju slobodu
moju pamet, moj razum
i svu moju volju,
sve što imam i što posjedujem.
Ti si mi to dao,
Tebi, Gospodine, sve vraćam;
sve je tvoje,
raspolaži sa svime po svojoj volji.
Daj mi samo svoju ljubav i milost,
i to mi je dosta.

(Četvrti tjedan, br. 234)

USKRSLI KRIST

- 218 Prvo promatranje, kako se Krist, naš Gospodin, ukazao našoj Gospi. Vidi Otajstva (br. 299). Pripravna molitva kao obično.
- 219 Prva je predvježba događaj, kako je poslije Kristove smrti na križu, dok je njegovo tijelo ostalo odijeljeno od duše, ali s njime uvijek sjedinjeno Božanstvo, njegova blažena duša, i ona sjedinjena s Božanstvom, sišla nad pakao i izbavila odanle duše pravednika i došla k grobu, i kako se Isus, uskrsnuvši, ukazao svojoj blaženoj Majci tijelom i dušom..
- 220 Druga je predvježba predodžba mjesta; ovdje ću vidjeti izgled svetoga groba i mjesto ili kuću naše Gospe, razgledavajući njene pojedine dijelove, a isto tako i njezinu sobicu, mjesto za molitvu itd..
- 221 Treća je predvježba da molim ono što hoću; tu ću moliti milost da se što življe veselim i uživam u tolikoj slavi i u radosti Krista, našega Gospodina..
- 222 Prva, druga i treća točka neka budu iste kao obično, kao što smo ih imali pri zadnjoj večeri Krista, našega Gospodina.
- 223 U četvrtoj ću razmišljati kako se Božanstvo, za koje se činilo kao da se u mucu sakrilo, sada očituje i objavljuje na tako čudesan način u presvetom uskrsnuću po svojim istinskim i presvetim učincima.
- 224 U petoj ću gledati službu tješitelja koju vrši Krist, naš Gospodin, i usporedit ću to s onim kad prijatelji tješe jedan drugoga.
- 225 Završit ću jednim ili s više razgovora, prema iznesenoj materiji. Na kraju Oče naš.

- 226 Napomena. U slijedećim promatranjima neka se u svim otajstvima uskrsnuća postupa na način koji će se dalje prikazati uključivo sve do uzašašća, upotrebljavajući i čuvajući, uostalom, za cijelog tjedna uskrsnuća isti oblik i način kojeg smo se držali u toku cijelog tjedna muke. Zato će se prema tom prvom promatranju o uskrsnuću udesiti predvježbe prema predloženom predmetu; a što se tiče broja točaka, neka ih ostane pet, pa i dodaci koji niže slijede neka budu isti. Tako će se po načinu tjedna muke i u svemu ostalom moći ravnati, u ponavljanjima, u primjeni osjetila, u skraćivanju ili proširivanju otajstava.
- 227 Druga napomena. Ovome četvrtom tjednu dolikuje uopće više nego trima predašnjima da budu četiri vježbe, a ne pet. Prva odmah ujutro nakon ustajanja; druga u vrijeme mise ili prije objeda umjesto prvog ponavljanja; treća oko večernje umjesto drugog ponavljanja; a četvrta prije večere, i to primjena osjetila na tri vježbe istoga dana, pazeći i zadržavajući se dulje kod glavnijih dijelova i gdje smo osjetili jače pobude i veću duševnu nasladu.
- 228 Treća napomena. Premda se kod tih promatranja predlaže određeni broj točaka, kao, na primjer, tri ili pet, itd., onaj tko razmatra može ih ipak uzeti više ili manje, kako mu se već učini boljim. Pri tom će mu vrlo dobro doći ako prije samog razmatranja smisli i odredi točke, od kojih će onda uzeti stalan broj.
- 229 U ovom četvrtom tjednu od svih deset dodatnih uputa neka se promijeni druga, šesta, sedma i deseta.
- Druga će biti da sebi, tek što se probudim oda sna, odmah predočim razmatranje što ću ga obaviti, želeći se veseliti i radovati tolikom veselju i radosti Krista, našega Gospodina.
- Šesta, da sebi dozovem u pamet i mislim na stvari koje pobuđuju ugodnost, veselje i duhovnu radost, kao što je pomisao na nebesku slavu.
- Sedma, da se poslužim svjetlošću i udobnostima vremena kao, na primjer, osvježenjem u doba proljeća ili ljeta, a zimi suncem i toplinom, koliko duša misli ili naslućuje da joj može koristiti da bi se tako obradovala u svom Stvoritelju i Otkupitelju.
- Deseta, mjesto pokorničkih djela neka pazi na umjerenost i na pravu mjeru u svemu, osim ako je doba posta i nemrsa što ih Crkva zapovijeda jer se oni uvijek moraju održavati ako netko nije opravdano spriječen.
- 230 Prije svega, dobro je imati na pameti dvoje:
Prvo: ljubav treba da se pokaže više djelima nego riječima.
- 231 Drugo: ljubav se sastoji u obostranom saopćavanju, tj. da ljubitelj daje i dijeli s ljubljenim ono što ima ili od onog što ima ili što može; a tako opet i ljubljeni ljubitelju. Ako, dakle, jedan posjeduje znanje, daje ga onome koji toga nema. To vrijedi i za časti, i za bogatstvo, i tako sve jedan drugome naizmjenice. Pripravna molitva kao obično.

- 232 Prva je predvježba predodžba mjesta, to jest da vidim sebe gdje stojim pred Bogom, našim Gospodinom, pred anđelima i svecima, koji me zagovaraju.
- 233 Druga je da molim ono što želim; tu ću moliti za unutarnju spoznaju tolikih dobročinstava što sam ih primio od Boga da ih u zahvalnosti potpuno priznam te uzmognem u svemu uzvratiti tu ljubav i služiti njegovu Božanskom Veličanstvu.
- 234 Prva je točka da sebi u pamet dozovem primljena dobročinstva stvaranja, otkupljenja i posebnih darova, motreći s dubokim čuvstvom koliko je za me učinio Bog, naš Gospodin, i koliko mi je dao od onoga što ima, pa kako još isti Gospodin želi samoga sebe dati meni koliko može po svojoj Božanskoj odluci. A to ću primijeniti na samoga sebe i promisliti što li sve od mene traže razum i pravda da ja sa svoje strane prinesem i dam njegovu Božanskom Veličanstvu, naime sve svoje i samoga sebe s time, kao kad tko daruje nešto baš od srca: Uzmi, Gospodine, i primi svu moju slobodu, moju pamet, moj razum i svu moju volju, sve što imam i što posjedujem: ti si mi to dao, tebi, Gospodine, sve vraćam; sve je tvoje, raspoloživa sa svime po svojoj volji. Daj mi samo svoju ljubav i milost, i to mi je dosta.
- 235 Druga je da motrim kako Bog stanuje u stvorenjima: u počelima dajući im bivanje, u biljkama dajući im život, u životinjama dajući im osjećanje, u ljudima dajući im razumijevanje. Tako i u meni, dajući im da postojim, živim, osjećam i mislim. Isto me je tako učinio svojim hramom, stvorivši me na sliku i priliku svoga Božanskog Veličanstva. Po tom ću to opet primijeniti na sebe, na način kako je rečeno u prvoj točki ili inače, kako budem smatrao da je bolje. Tako valja postupati pri svakoj slijedećoj točki.
- 236 Treća točka. Promislit ću kako Bog djeluje i čini za mene u svim stvorenjima koja su na licu zemlje, to jest vlada se kao kakav radnik, tako, na primjer, na nebesima, u počelima, u biljkama. u plodovima, u stadima itd., dajući im bivanje, uzdržavanje, živovanje, osjećanje itd. Zatim ću to primijeniti na samoga sebe.
- 237 Četvrta točka. Gledat ću kako sva dobra i svi darovi dolaze odozgo; tako, na primjer, moja ograničena moć dolazi od one najviše i neizmjerne ondje gore; tako i pravda i dobrotu, pobožnost, milosrđe itd., kao što od sunca dolaze zrake, iz izvora vode itd. Onda ću završiti primjenom na se, kao što je gore rečeno. Zaključit ću razgovorom i molitvom Oče naš.

TRI NAČINA MOLITVE

PRVI NAČIN: ISPIT SAVJESTI

238 Najprije o zapovijedima

Prvi je način molitve o deset zapovijedi, o sedam glavnih grijeha, o trima duševnim moćima i o pet osjetila. Taj način molitve ima više zadatak da poda oblik, način i vježbe kako da se duša pripravi i njima okoristi pa da joj molitva bude Bogu ugodna negoli da joj da oblik i način molitve.

239 Prije svega neka se nađe prikladna zamjena drugoj dodatnoj uputi drugog tjedna, naime, prije nego što počnem moliti, treba da duh malo otpočine, pa da sjedeći ili hodajući, kako već bude više odgovaralo, promislim kamo idem i zašto. Tom istom dodatnom uputom poslužiti ćemo se na početku svakoga načina moljenja.

240 Nakon toga dolazi koja pripravna molitva, na primjer da molim Boga, našega Gospodina, za milost da mogu spoznati u čemu sam se ogriješio o tih deset zapovijedi; isto tako da ištem milost i pomoć kako bih se unaprijed popravio, moleći za potpuno razumijevanje zapovijedi, kako bih mogao bolje ih obdržavati, a na veću hvalu i proslavu njegova Božanskog Veličanstva.

241 Prvi je način moljenja u tome da kod prve zapovijedi razmišljam i ispitujem kako sam je obdržavao i u čemu sam pogriješio, držeći se pravila da se zaustavim pri tom razmatranju onoliko koliko bi trebalo da tri puta izmolim Oče naš i Zdravo Marijo. I ako u tom vremenu nađem svoje pogreške, molit ću oprostjenje i pomilovanje radi njih i izgovorit ću jedan Oče naš. Tako neka se postupa pri svakoj od deset zapovijedi Božjih.

242 Napomena. Kad čovjek tako razmišlja o nekoj zapovijedi pa nađe da je nikako ne običava prestupiti, nije nužno da se kod nje tako dugo zadrži. Nego, otkrije li na sebi da se o koju zapovijed više ili manje ogrješuje, onda treba da se duže ili kraće zaustavi pri razmišljanju i ispitivanju sama sebe. Tako neka učini i kod sedam glavnih grijeha.

243 Dovršivši rečeno razmišljanje o svim zapovijedima, gdje sam se priznao krivcem pred Bogom i zaprosio milost i pomoć da se ubuduće popravim, završit ću razgovorom s Bogom, našim Gospodinom, prema predloženom predmetu.

244 Drugo, o sedam glavnih grijeha

Kod sedam glavnih grijeha uza dodatka slijedi pripravna molitva na već spomenuti način, s tom jedinom promjenom što se ovdje radi o grijesima koje valja izbjegavati, a prije se radilo o zapovijedima koje valja obdržavati. Što se tiče reda, pravila i razgovora, neka bude isto kao gore.

- 245 Da bismo bolje spoznali postupke kod sedam glavnih grijeha, svratimo pozornost na njihove opreke: a da ih što bolje izbjegnemo, neka svatko odluči i uznastoji da s pomoću svetih vježbi stekne sedam kreposti, oprečnih tim grijesima, i da ih sačuva.
- 246 Treće, o trima moćima duše
Što se tiče triju moći duše, neka se drži isti red i pravilo kao kod zapovijedi, s dodatnom uputom s pripravnom molitvom i s razgovorom.
- 247 Četvrto, o pet tjelesnih osjetila
Što se tiče pet tjelesnih osjetila, držat će se uvijek isti red, a promijeniti samo predmet.
- 248 Tko želi da se u upotrebi svojih osjetila povede za Kristom, našim Gospodinom, neka se u pripravnoj molitvi preporuči njegovu Božanskom Veličanstvu, i pošto je razmišljao o svakom osjetilu napose, neka izmoli jedanput Zdravo Marijo ili Očen naš. Ako tko u upotrebi svojih osjetila želi nasljedovati našu Gospu, neka se u pripravnoj molitvi preporuči njoj da mu od svoga Sina i Gospodina isprosi milost za to i pošto je razmišljao o svakom osjetilu napose, neka izmoli Zdravo Mariju.

DRUGI NAČIN MOLJENJA: RAZMIŠLJANJE

- 249 Drugi način molitve sastoji se u razmatranju o značenju svake pojedine riječi u molitvi.
- 250 Isti dodatna uputa, kakva je bila u prvom načinu molitve, neka bude i u ovom drugom.
- 251 Pripravna molitva bit će primjerena osobi kojoj se molitva upravlja.
- 252 Drugi način molitve sastoji se u tom da onaj tko ga želi primijeniti, klečeći ili sjedeći, već prema raspoloženju u kojem se tko nalazi i prema većoj pobožnosti koja to prati, zaklopljenih očiju ili uprtih na jedno mjesto, ne osvrćući ih ni amo ni tamo, rekne "Oče", pa ostane u razmišljanju o toj riječi tako dugo dokle god nalazi različitih značenja, različitih usporedbi, slasti i utjehe promatrajući ono što pripada toj riječi. Isto tako neka postupa kod svake riječi molitve Oče naš ili neke druge molitve koju želi na taj način moliti.
- 253 Prvo je pravilo da onaj tko na spomenuti način moli ostane jedan sat kod cijele molitve Oče naš; na kraju će izmoliti na običan način Zdravo Marijo, Vjerovanje, Dušo Kristova i Zdravo Kraljice.
- 254 Drugo pravilo. Ako onaj koji tako razmatra molitvu Oče naš u jednoj ili u dvije riječi nađe obilno gradiva za razmišljanje, kao i slasti i utjehe, neka ne nastoji da pođe dalje makar i cijeli sat proveo u onom što je našao. A kada taj sat završi, izmolit će na uobičajeni način ostali dio molitve Oče naš.

- 255 Treće pravilo. Pošto je kod jedne ili kod dviju riječi molitve Oče naš proveo čitav sat, drugi dan, kad se vrati na istu molitvu, izgovorit će jednu ili dvije od gore spomenutih riječi na uobičajeni način, a onda će kod riječi koja slijedi odmah nakon nje započeti razmatranje, kako je rečeno u drugom pravilu.
- 256 Napomena. Završivši tako Oče naš za jedan ili u više dana, treba učiniti isto s Anđeoskim pozdravom, a poslije i s drugim molitvama, tako da se za neko vrijeme neprestano vježbamo u kojoj od njih.
- 257 Druga napomena. Nakon dovršene molitve obratit ćemo se osobi kojoj smo upravili molitvu pa ćemo je s nekoliko riječi zamoliti za one kreposti i milosti za koje osjećamo da ih osobito trebamo.

TREĆI NAČIN: RITMIČKA MOLITVA

- 258 Treći način molitve jest po mjerilu, ili po broju ili po taktu. Dodatna uputa je ista kao što je bila u prvom i u drugom načinu molitve. Pripravna molitva bit će kao u drugom načinu molitve.
- Treći način molitve sastoji se u tom da se sa svakim dahom ili disanjem misleno moli i pri tom izgovara po jedna riječ molitve Oče naš ili koje druge molitve, tako da između jednog i drugog daha izgovaramo samo jednu riječ, a u razdoblju od jednog disanja do drugoga da pazimo osobito na značenje one riječi, ili na osobu kojoj se molimo, ili na vlastitu niskost, ili na razliku između tolike visosti one osobe i tolike svoje niskosti. Na isti način i po istom pravilu postupat će se kod ostalih riječi molitve Oče naš, druge pak molitve, kao što su Zdravo Marijo, Dušo Kristova, Vjerovanje i Zdravo Kraljice, izgovorit ćemo na uobičajeni način.
- 259 Prvo pravilo. Drugi dan ili u drugi sat kad bude tko htio moliti, neka izmoli Zdravo Marijo ovako po mjerilu, a druge molitve kao obično. Tako neka dosljedno učini i kod ostalih.
- 260 Drugo pravilo. Tko se želi dulje zadržati pri moljenju po mjerilu, može tako izmoliti sve navedene molitve ili samo jedan njihov dio, držeći se pri disanju istoga reda po mjerilu, kako je protumačeno.

OTAJSTVA KRISTOVA ŽIVOTA

- 261 Otajstva života Krista našega Gospodina
Treba napomenuti da su u svim otajstvima koja slijede sve riječi koje su stavljene u zagradu uzete doslovce iz samoga Evanđelja, a one druge nisu. Radi veće lakoće u razmišljanju i promatranju otajstva su većinom podijeljena na tri točke.
- 262 O navještenju našoj Gospi piše sveti Luka u prvom poglavlju, 26-38. Prva je točka kako je anđeo Gabrijel pozdravio blaženu Djevicu Mariju te joj

navijestio začće Krista, našega Gospodina: (ušavši k njoj reče: Zdravo. milosti puna... Evo, začet ćeš i rodit ćeš sina).

Druga točka: Anđeo potvrđuje što je rekao Gospi te joj javlja začće sv. Ivana Krstitelja govoreći: (I tvoja je rođakinja Elizabeta začela sina u svojoj starosti).

Treća točka: Naša Gospa odgovori anđelu: (Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi).

- 263 O pohodu naše Gospe Elizabeti govori sveti Luka u prvom poglavlju, 39-56.
1. Kad je naša Gospa došla Elizabeti u pohode, sveti Ivan Krstitelj u utrobi svoje majke oćuti Gospin pohod: (Kad je Elizabeta ćula Marijin pozdrav, zaigra dijete u njezinoj utrobi. I Elizabeta se napuni Duhom Svetim i usklikne jakim glasom: Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje!)
 2. Blažena Djevica zapjeva pjesan, govoreći: (Neka velića moja duša Gospodina).
 3. (Marija osta s njome oko tri mjeseca i vrati se svojoj kući.)
- 264 O rođenju Krista, našega Gospodina, govori sveti Luka u drugom poglavlju, 1-14.
1. Blažena Djevica i njen zarućnik sv. Josip polaze iz Nazareta u Betlehem. (Josip iz Galileje poće sa svojom zarućenom ženom Marijom, koja je bila trudna, u Betlehem, da oćituje pokornost caru.)
 2. (I rodi sina svoga prvorođenca i povi ga u pelenice i položi u jaslje.)
 3. (I najednom postade s anđelom mnoštvo nebeske vojske, koja je hvalila Boga rijećima: Slava na visini Bogu.)
- 265 O pastirima piše sveti Luka u drugom poglavlju, 8-20.
1. Rođenje Krista, našega Gospodina, objavio je pastirima anđeo: (Javljam vam veliku radost,... jer vam se danas rodio Spasitelj.)
 2. Pastiri idu u Betlehem. (Poću žurno i nađu Mariju i Josipa i Djetješce gdje leži u jaslama.)
 3. (I pastiri se vratiše slaveći Boga.)
- 266 O obrezanju piše sveti Luka u drugom poglavlju, 21.
1. Obrezaše Dijete Isusa.
 2. (Nadjenuše mu ime Isus, kako ga je anđeo bio nazvao prije negoli se u utrobi zače.
 3. Vratije Dijete njegovoj Majci, kojoj se sažali radi prolivene krvi njezina Sina.
- 267 O svetim trima Kraljevima piše sveti Matej u drugom poglavlju, 1-12.
1. Tri kralja mudraca, voćeni zvijezdom, doćoše da se poklone Isusu, govoreći: (Vidjeli smo na Istoku njegovu zvijezdu i došli smo da mu se poklonimo.)
 2. (Padoše nićice i pokloniše mu se. I otvoriše svoje blago i priniješe mu darove: zlato, tamjan i smirnu.)
 3. (I primivši u snu zapovijed da se ne vraćaju k Herodu, vratije se drugim putem u svoju zemlju.)
- 268 O oćišćenju naše Gospe i o prikazanju Djeteta Isusa piše sveti Luka, poglavlje drugo, 22-39.

1. Dijete Isusa doniješe u hram da bude prikazan Gospodinu kao prvenac, te za nj prinose žrtvu: (dvije grlice ili dva golubića).
 2. Šimun dođe u hram i (uze ga u naručje) i reče: (Gospodine, sada u miru otpuštaš svoga slugu...)
 3. Ana (dođe upravo u taj čas i slavljase Gospodina i govoraše svima koji su čekali otkup Izraela.)
- 269 O bijegu u Egipat piše sveti Matej u drugom poglavlju, 13-18.
1. Herod je htio da pogubi Dijete Isusa pa tako ubi nevino dječicu; a prije njihove smrti opomenu anđeo Josipa neka bježi u Egipat: (Ustani, uzmi Dijete i njegovu Majku i bježi u Egipat.)
 2. Pođe put Egipta: (On ustade, uze noću Dijete i njegovu Majku i ode u Egipat.)
 3. (I bijaše ondje do Herodove smrti.)
- 270 O tome kako se Krist, naš Gospodin, vratio iz Egipta piše sveti Matej u poglavlju drugom, 19-23.
1. Anđeo opominje Josipa da se vrati u Izrael: (Ustani i uzmi Dijete i njegovu Majku i idi u izraelsku zemlju.)
 2. (I on ustade...i dođe u izraelsku zemlju.)
 3. Budući da je u Judeji vladao Arhelaj, Herodov sin, povuče se u Nazaret.
- 271 O životu Krista, našega Gospodina, od dvanaeste do tridesete godine, piše sveti Luka u poglavlju drugom, 51-52.
1. Bijaše poslušan svojim roditeljima. (Napredovao je u mudrosti i u dobi i u milosti.)
 2. Izgleda da se bavio tesarskim zanatom, kako se čini da naznačuje sveti Marko u šestom poglavlju: (Nije li ovo drvodjelja?)
- 272 O dolasku Isusovu u hram kad mu je bilo dvanaest godina piše sveti Luka u poglavlju drugom, 41-50.
1. Naš Gospodin Isus u dvanaestoj svojoj godini pođe iz Nazareta u Jeruzalem.
 2. Isus, naš Gospodin, ostade u Jeruzalemu, a to nisu znali njegovi roditelji.
 3. Poslije tri dana našoše ga gdje raspravlja u hramu te sjedi među učiteljima, a kad ga roditelji upitaše gdje je bio, odgovori: (Zar niste znali da ja treba da budem u kući svojega Oca?)
- 273 Kako je Isus bio kršten piše sveti Matej u trećem poglavlju, 13-17.
1. Pošto se Isus oprostio od svoje blagoslovljene Majke, pođe iz Nazareta na rijeku Jordan, gdje je boravio sveti Ivan Krstitelj.
 2. Sveti Ivan je krstio Krista, našega Gospodina, a kad se htio ispričati, smatrajući se nedostojnim da ga krsti, reče mu Isus: (Pusti to sada jer nam se tako dolikuje da ispunimo svu pravdu.)
 3. Siđe Duh Sveti nad njega i Očev glas s neba svjedočeci: (Ovo je Sin moj ljubljani koji je po mojoj volji.)

- 274 Kako je Isus bio kušan piše sveti Luka u četvrtom poglavlju, 1-13, i Matej u četvrtom poglavlju, 1-11.
1. Pošto bi kršten, ode u pustinju, gdje je postio četrdeset dana i četrdeset noći.
 2. Neprijatelj ga je kušao tri puta: (Tada pristupi k njemu napasnik i reče: Ako si Sin Božji, reci da ovo kamenje postane kruhom. Baci se dolje. Dat ću ti sve ovo ako padneš i meni se pokloniš.)
 3. (Anđeli su pristupili i služili su mu.)
- 275 O pozivanju apostola
1. Čini se da su sveti Petar i sveti Andrija bili tri puta pozvani. Prvi put da donekle upoznaju Krista, kao što se to razabire iz sv. Ivana u prvom poglavlju. Drugi put da se na neki način priključe Isusu u namjeri da se opet vrate na svoje što su ostavili, kako veli sveti Luka u petom poglavlju. Treći put da zauvijek slijede Isusa, našega Gospodina; tako sv. Matej u četvrtom i sv. Marko u prvom poglavlju.
 2. Pozva Filipa, kako je pisano u prvom poglavlju svetog Ivana, i Mateja, kako kaže sam sv. Matej u devetom poglavlju.
 3. Pozva ostale apostole, no njihova posebnog poziva Evanđelje ne spominje. Osim toga valja promotriti ovo troje: prvo, kako su apostoli bili neuki i niska roda. Drugo, dostojanstvo na koje su bili tako ljubezno pozvani. Treće, darove i milosti kojima su bili uzdignuti nad sve oce Novoga i Staroga Zavjeta.
- 276 O prvom čudu na svadbi u Kani Galilejskoj piše sv. Ivan, poglavlje drugo, 1-11.
1. Krist, naš Gospodin, bio je sa svojim učenicima pozvan na svadbu.
 2. Majka očituje Sinu da je nestalo vina, govoreći: (Nemaju vina), i naredi slugama: (Učinite što god vam rekne!)
 3. Isus pretvori vodu u vino. (I objavi svoju slavu. I njegovi učenici povjerovali su u njega.)
- 277 Kako je Krist, naš Gospodin, izbacio iz hrama prodavaoce piše sv. Ivan, poglavlje drugo, 13-21.
1. Načinivši bič od užeta, izagna iz hrama sve one koji su prodavali.
 2. Prevrnuo je stolove i prosuo novce bogatih mjenjača koji bijahu u hramu.
 3. Siromasima koji su prodavali golubove reče blago: (Nosite to odavle i ne činite od kuće Oca moga trgovačku kuću!)
- 278 O govoru što ga je Krist održao na gori piše sv. Matej u petom poglavlju.
1. Svojim milim učenicima govori o osam blaženstava: (Blago siromašnima u duhu, krotkima, milosrdnima, žalosnima, koji su gladni i žedni pravde, čistima u srcu, mirotvorcima i progonjenima.)
 2. Opominje ih da dobro upotrijebe svoje darove: (Tako neka se svijetli vaše svjetlo pred ljudima da vide vaša dobra djela i da slave vašega nebeskog Oca.)
 3. Pokazuje kako nije došao da ukine zakon, nego da ga ispuni, tumačeći zapovijed koja zabranjuje ubojstvo, blud, krivu zakletvu, a nalaže ljubav prema

neprijateljima. (Ali kažem vam: Ljubite neprijatelje svoje; dobro činite onima koji vas mrze.)

- 279 Kako je Krist utišao oluju na moru piše sv. Matej u osmom poglavlju, 23-27.
1. Dok je Krist, naš Gospodin, spavao na moru, nastala silna oluja. Kako je Krist utišao oluju na moru piše sv. Matej u osmom poglavlju, 23-27.
 2. Njegovi učenici, uplašeni, probudiše ga; a on ih ukori zbog male vjere koju pokazaste, govoreći: (Što se plašite malovjerni?) Kako je Krist utišao oluju na moru piše sv. Matej u osmom poglavlju, 23-27.
 3. Zapovijedi vjetrovima i moru da prestanu; i kad su prestali, smiri se more. (A ljudi su se čudili i pitali: Tko je ovaj da ga slušaju i vetrovi i more?)
- 280 Kako je Krist išao po moru piše sv. Matej u poglavlju 14,22-23.
1. Kad je Krist, naš Gospodin, bio na gori, zapovijedi učenicima da uđu u lađicu; i otpustivši mnoštvo, započe moliti sam.
 2. Valovi su bacali lađicu, a Isus dođe do nje hodajući po moru. Učenici su pak mislili da je sablast.
 3. Pošto im kaza Isus: (Ja sam, ne bojte se!), dođe na zapovijed njegovu Petar k njemu hodajući po vodi, no kad je počeo sumnjati, stade se topiti; ali ga Krist, naš Gospodin, izbavi i prekori zbog njegove malovjernosti. I kad je on ušao u lađicu, prestade vjetar.
- 281 Kako su apostoli bili odaslani da propovijedaju piše sv. Matej, poglavlje deseto, 1-16.
1. Krist zove k sebi svoje ljubljene apostole te im daje vlast da izgone đavle iz ljudskih tjelesa i da liječe sve bolesti.
 2. Uči ih mudrosti i strpljivosti: (Evo, ja šaljem vas kao ovce među vukove. Zato budite mudri kao zmijske, a bezazleni kao golubovi.)
 3. Predade im način kako će ići: (Ne uzimajte sa sobom ni zlata ni srebra. Zabadava ste dobili, zabadava dajte.) Dao im je građu što da propovijedaju: (Idući propovijedajte i kazujte: približilo se nebesko kraljevstvo.)
- 282 O Magdaleninu obraćenju piše sv. Luka u 7. poglavlju, 36-50.
1. Ulazi Magdalena gdje je Krist sjedio za stolom u farizejevoj kući i nosi posudicu od alabastra, punu pomasti.
 2. Stojeći iza Gospodina do njegovih nogu, počela ih suzama kvasiti i kosom svoje glave otirati; i cjelivala mu je noge i mazala ih pomašću.
 3. Kad je farizej okrivio Magdalenu, uzela ju je Krist u obranu govoreći: (Praštaju joj se mnogi grijesi jer je mnogo ljubila. A ženi reče: spasila te je tvoja vjera. Idi u miru!)
- 283 Kako je Krist, naš Gospodin, nahranio 5000 ljudi piše sv. Matej u pogl. 14, 13-21.
1. Kako je već bilo kasno, zamole učenici Krista neka otpusti mnoštvo naroda što je bio s njime.
 2. Krist, naš Gospodin, naloži da mu donesu kruha pa da sjednu; i blagoslovi i razlomi te dade učenicima hljebove, a učenici narodu.

3. (Svi su jeli i nasitili se i nakupiše još punih dvanaest košarica od komada što pretekoše.)
- 284 O Kristovu preobraženju piše sv. Matej u pogl. 17, 1-9
1. Isus uze sa sobom svoje mile učenike Petra Jakova i Ivana, (i preobrazi se pred njima. I lice mu zasja kao sunce, a njegove haljine postadoše bijele kao snijeg.)
 2. Govorio je s Mojsijem i s Ilijom.
 3. Dok je Petar govorio da načine ondje tri sjenice, začu se glas s neba, koji je govorio: (Ovo je moj ljubljani Sin, njega slušajte!) Čuvši taj glas, učenici od straha padoše ničice, a Gospodin naš Isus dotakne ih se i reče: (Ustanite i ne bojte se! Nikome ne govorite o viđenju dok Sin čovječji ne uskrsne od mrtvih.)
- 285 O uskrisenju Lazarovu,
Ivan pogl. 11, 1-45.
1. Marta i Marija javljaju Isusu, našem Gospodinu, bolest Lazarovu, a on, čuvši to, zaostade dva dana da čudo bude očitije.
 2. Prije nego će ga uskrisiti, zatraži od jedne i od druge da vjeruju, govoreći: (Ja sam uskrsnuće i život. Tko vjeruje u mene i ako umre, živjet će.)
 3. Proplakavši nad njim i pomolivši se, uskrisi ga; a način kako je uskrisio bila je zapovijed: (Lazare, iziđi napolje!)
- 286 O večeri u Betaniji
Mat. pogl. 26, 6-10.
1. Gospodin večera u kući Šimuna Gubavoga zajedno s Lazarom.
 2. Marija izlijeva pomast na Isusovu glavu.
 3. Juda mrmlja govoreći: (Čemu ta šteta?) A on i opet obrani Magdalenu govoreći: (Što smetate toj ženi? Ona je prema meni učinila dobro djelo.)
- 287 Cvjetna nedjelja
Mat. pogl. 21, 1-17.
1. Gospodin šalje učenike da dovedu magaricu i magare govoreći: (Odriješite ih i dovedite ih meni. Ako vam tko što god rekne, kažite da ih Gospodin treba i odmah će ih pustiti.)
 2. Sjedne na magaricu, pokrivenu haljinama apostola.
 3. Izađe narod preda nj, prostirući po putu svoje haljine i grane s drveća, govoreći: (Hosana, Sinu Davidovu; blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje! Hosana na visini!)
- 288 O propovijedi u hramu
Luka, pogl. 19, 47-28.
1. Svaki je dan bio u hramu i naučavao.
 2. Poslije propovijedi vraćao bi se u Betaniju jer nije bilo nikoga tko bi ga primio u Jeruzalemu.
- 289 O posljednjoj večeri
Mat. 26; Ivan 13, 1-30.

1. Isus je blagovao vazmeno janje sa svojih dvanaest učenika te im prorekao svoju smrt: (Zaista vam kažem, jedan će me od vas izdati.)
 2. Oprao je noge svojim učenicima, pa i Judi, počevši od svetog Petra, a ovaj, promatrajući veličanstvo Gospodina i svoju vlastitu niskost, ne htjede pristati, nego reče: (Zar da mi ti, Gospodine, pereš noge?) Ali sv. Petar nije znao da nam je time htio dati primjer poniznosti pa zato Isus reče: (Dao sam vam primjer da tako činite i vi kako sam ja učinio vama.)
 3. Ustanovio je presvetu Žrtvu euharistije kao najveći znak svoje ljubavi, govoreći: (Uzmite i jedite.) Poslije večere izađe Juda da proda Krista, našega Gospodina.
- 290 O otajstvima što su učinjena poslije večere uključivo do vrta Matej pogl. 26, i Marko pogl. 14.
1. Otpjevavši poslije večere himan, iziđe Gospodin na Maslinsku goru, a s njim i učenici puni straha. I ostavivši osmoricu u vrtu Getsemani, reče: (Sjedite ovdje dok ja odem onamo i pomolim se.)
 2. Uzevši za pratioce sv. Petra, sv. Jakova i sv. Ivana, Gospodin se pomoli tri puta govoreći: (Oče moj! Ako je moguće, neka me mimoide ovaj kalež; ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš!). I u smrtnoj mucu molio se dulje.
 3. Toliki ga je strah spopao da je rekao: (Moja je duša žalosna do smrti) i tako se obilno krvlju znojio da sv. Luka veli: (I znoj mu je bio kao kaplje krvi što su tekle na zemlju.) A to već pretpostavlja da mu je odijelo bilo puno krvi.
- 291 O otajstvima od vrta uključivo do Anine kuće Mat. 26, Luka 22, Marko 14.
1. Gospodin pušta da ga Juda poljubi i da ga uhvate kao razbojnika pa im reče: (Izišli ste na me kao na razbojnika s mačevima i s toljagama da me uhvatite. Svaki dan bio sam s vama u hramu i učio i niste me uhvatili.) A kad reče: (Koga tražite?), neprijatelji popadoše na zemlju.
 2. Sv. Petar rani jednoga slugu poglavara svećeničkoga, no Gospodin mu u svojoj krotkosti reče: (Vrati svoj mač na njegovo mjesto), te iscijeli ranjenog slugu.
 3. Ostavljena od učenika odvukoše Gospodina k Ani, gdje ga sv. Petar, koji ga je izdaleka slijedio, zataji po prvi put; a jedan od momaka udari Isusa po obrazu govoreći: (Zar tako odgovaraš velikom svećeniku?)
- 292 O otajstvima od Anine kuće uključivo do Kajfine kuće Mat. 26, Marko 14, Luka 22, Ivan 18.
1. Isusa dotjeraše svezana od Ane u Kajfinu kuću, gdje ga sv. Petar dva puta zataji; a kad ga je Gospodin pogledao, ovaj (iziđe napolje i gorko proplaka). 2. Cijele te noći ostao je Isus svezan.
 3. Osim toga, ljudi koji su ga držali zarobljena rugali su mu se i udarali ga, i pokrivši mu lice, davali su mu čuške po obrazu i pitali: (Proreci, tko je taj koji te je udario? I govorili su protiv njega slične psovke.)

- 293 O otajstvima od Kajfine kuće uključivo do Pilatove kuće
Mat. 27, Luka 23, Marko 15.
1. Čitavo mnoštvo Židova odvede Isusa k Pilatu, optužujući ga pred njim: (Ovoga smo našli da buni naš narod i zabranjuje caru plaćati porez.)
 2. Pošto ga je Pilat prvi i drugi put preslušao, reče: (Ja ne nalazim na njemu nikakve krivice.)
 3. Zapostaviše ga razbojniku Barabi: (Sva svjetina povika zajedno: Ne ovoga, nego Barabu.)
- 294 O otajstvima koja su se zbila od Pilatove do Herodove kuće
Luka 23, 6-11.
1. Pilat posla Galilejca Isusa k Herodu, četverovlasniku Galileje.
 2. Herod, radoznao, ispitivao ga je dugo; ali mu on ne odgovori ništa premda su ga književnici i svećenici neprestano optuživali.
 3. Herod ga je prezreo sa svojom vojskom, obukavši ga u bijelu haljinu.
- 295 O otajstvima koja su se zbila od Herodove do Pilatove kuće
Mat. 27, Luka 23, Marko 15, Ivan 19.
1. Herod ga pošalje natrag k Pilatu i zbog toga sprijateljiše se Pilat i Herod, koji su prije bili neprijatelji.
 2. Pilat uze Isusa i išiba ga; vojnici pak spletoše vijenac od trnja i staviše mu ga na glavu; i obukavši ga u crvenu haljinu, pristupali su k njemu i govorili: (Zdravo, kralju židovski! I udarali su ga pljuskama.)
 3. Pilat ga izvede napolje pred mnoštvo. (A Isus iziđe noseći vijenac od trnja i crvenu haljinu. I reče im Pilat: Evo čovjeka!) A kad ga vidješe veliki svećenici, povikaše: (Raspni, raspni ga!)
- 296 O otajstvima koja su se zbila od Pilatove kuće uključivo do križa,
Iv. 19, 13-22.
1. Pilat, sjedeći kao sudac, predade im Isusa da ga razapnu, pošto su ga se Židovi odrekli kao kralja govoreći: (Mi nemamo kralja, nego cara!)
 2. Isus je nosio svoj križ na svojim ramenima; a kad nije mogao dalje nositi, natjeraše Šimuna Cirenca da ga nosi za Isusom.
 3. Razapeše ga među dvojicom razbojnika, metnuvši ovaj natpis: (Isus Nazarećanin, kralj židovski.)
- 297 O otajstvima koja su se zbila na križu
Ivan 19,23-37.
1. Izrekao je sedam riječi na križu: molio je za one koji ga razapeše; oprostio je razbojniku; izručio je sv. Ivana svojoj Majci, a svoju Majku sv. Ivanu; povika iza glasa: (Žedan sam), i dadoše mu žući i octa; reče da je napušten, reče: (Svršeno je); reče: (Oče, u tvoje ruke predajem svoj duh.)
 2. Sunce je pomrčalo, stijene su se raspuknule, grobovi se otvorili; zastor u hramu rastrgnuo se na dvoje od gornjega do donjega kraja.
 3. Hulili su na nj govoreći: (Ti, koji razvaljuješ Božji hram, siđi s križa!).

- Razdijeliše njegove haljine; a kad mu je jedan vojnik otvorio kopljem bok, odmah iziđe krv i voda.
- 298 O otajstvima koja su se zbila od križa uključivo do groba.
Isto mjesto.
1. Josip i Nikodem skinuše Isusa s križa u prisutnosti njegove žalosne Majke.
 2. Tijelo su donijeli do groba, pomazali ga i pokopali.
 3. Straže biše postavljene.
- 299 O uskrsnuću Krista, našega Gospodina, o njegovu prvom ukazanju
Prvo se ukazao bl. Djevici Mariji. O tome se, doduše, ništa ne govori u Svetom Pismu, no smatra se da je i to rečeno kad je rečeno da se ukazao tolikima drugima, jer Sveto Pismo pretpostavlja da smo razboriti, kao što je pisano: (Zar ste još bezrazuma?)
- 300 O drugom ukazanju
Marko, pogl. 16, 1-11.
1. Marija Magdalena, Marija Jakovljeva i Saloma pođoše vrlo rano prema grobu, govoreći: (Tko će nam odvaliti kamen s vrata groba?)
 2. Vide kamen odvaljen i anđela, koji reče: (Vi tražite Isusa Nazarećanina. Uskrsnuo je, nema ga ovdje.)
 3. Ukazao se Mariji, koja je ostala kod groba pošto su druge otišle.
- 301 O trećem ukazanju
Sv. Matej, posljednje poglavlje
1. One Marije iziđu iz groba sa strahom i velikim veseljem, hoteći javiti učenicima Gospodinovo uskrsnuće.
 2. Krist, naš Gospodin, ukaza im se na putu i reče im: (Zdravo!) A one pristupiše i padoše do njegovih nogu i pokloniše mu se.
 3. Isus im reče: (Ne bojte se! Idite i javite mojoj braći neka idu u Galileju! Ondje će me vidjeti.)
- 302 O četvrtom ukazanju
Posljednje poglavlje sv. Luke, 9-12, 33-34.
1. Čuvši od žena da je Isus uskrsnuo, sv. Petar ode brzo do groba.
 2. Unišavši u grob, vidje samo platno u koje je bilo umotano tijelo Krista, našega Gospodina, i ništa drugo.
 3. Dok je sv. Petar razmišljao o tome, ukaza mu se Isus. Zbog toga rekoše apostoli: (Zaista je Gospodin uskrsnuo i ukazao se Šimunu.)
- 303 O petom ukazanju
Posljednje poglavlje sv. Luke
1. Javlja se učenicima koji su išli u Emaus, razgovarajući o njemu.
 2. Ukori ih pokazujući im po Svetom Pismu kako je trebalo da Krist umre i uskrsne: (O bezumni i spora srca da vjerujete sve što su govorili proroci! Zar nije trebalo da Krist to pretrpi i tako uđe u svoju slavu?)

3. Na njihovu molbu ostao je kod njih i bio je s njima sve dok nije, pričestivši ih, iščeznuo. A oni se vratiše i rekoše učenicima kako su ga prepoznali po pričesti.
- 304 O šestom ukazanju
Iv. pogl. 20, 19-23.
1. Učenici su bili na okupu (od straha pred Židovima), osim sv. Tome.
2. Ukaza im se Isus kod zatvorenih vrata. I stavši u sredinu, reče im: (Mir vama!)
3. Dade im Duha Svetoga govoreći: (Primate Duha Svetoga; kojima oprostite grijeh, bit će im oprošteni.)
- 305 O sedmom ukazanju
Iv. posljednje pogl. 1-17.
1. Sv. Toma, ne povjerovavši, jer nije bio pri prijašnjem ukazanju, reče: (Neću vjerovati...dok ne vidim.) 2. Poslije osam dana ukaza im se Isus opet dok su vrata bila zatvorena i reče sv. Tomi: (Metni ovamo svoj prst i vidi...i ne budi nevjeran, nego vjeran.)
3. Sv. Toma uzvjerova i reče: (Gospodine moj i Bože moj!) A Isus mu reče: (Blaženi oni koji ne vidješe, a povjerovaše.)
- 306 O osmom ukazanju
Iv. posljednje pogl.
1. Isus se ukaza sedmorici svojih učenika koji su lovili ribu, a cijelu onu noć ne uloviše ništa, i kad baciše mrežu na njegovu zapovijed, (nisu mogli vući od mnoštva riba.)
2. Po tom čudu prepozna ga sv. Ivan te reče sv. Petru: (Gospodin je); a ovaj se baci u more i dođe k Isusu.
3. Dade im jesti komad pečene ribe i meda u saću; i predo je svoje ovce sv. Petru, pošto ga je prije tri puta upitao da li ga ljubi, pa mu reče: (Pasi ovce moje!)
- 307 O devetom ukazanju
Mat. posljednje pogl. 16-20.
1. Po Isusovu nalogu učenici pođu na goru Tabor.
2. Isus im se ukaže i rekne: (Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji.)
3. Poslao ih je po svem svijetu da propovijedaju, govoreći: (Idite i naučavajte sve narode i krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga.)
- 308 O desetom ukazanju
U prvoj poslanici Korinćanima, poglavlje 15,6
Nakon toga vidjelo ga je zajedno više od pet stotina braće.
- 309 O jedanaestom ukazanju
U prvoj poslanici Korinćanima, pogl. 15,7
Javio se zatim Jakovu.

- 310 O dvanaestom ukazanju
Ukazao se Josipu iz Arimateje, kako se bogoljubno razmatra i čita u životu svetaca.
- 311 O trinaestom ukazanju
1. poslanica Kor. pogl. 15, 8.
Ukaza se i sv. Pavlu poslije uzašašća: (A poslije svih javio se i meni kao nedonoščetu.) Ukazao se također dušom svetim Ocima u limbu, a pošto ih je odande izveo i vrativši se opet uzeo tijelo, mnogo puta se ukazao svojim učenicima i govorio je s njima.
- 312 O Uzašašću Krista, našega Gospodina
Djela, 1, 1-12.
1. Pošto se tijekom četrdeset dana Isus ukazivao učenicima, dajući im mnoge dokaze i znakove, i govorio o Božjem Kraljevstvu, zapovjedi im da u Jeruzalemu čekaju obećanoga Svetoga Duha.
2. Izveo ih je na Maslinsku goru (diže se, dok su oni gledali, i uze ga oblak s njihovih očiju).
3. Dok su oni još gledali u nebo, rekoše im anđeli: (Ljudi Galilejci, što stojite i gledate na nebo? Taj Isus koji je od vas uzet na nebo, isto će tako doći, kao što ste ga vidjeli da ide na nebo.)

PRAVILA ZA RASPOZNAVANJE DUHOVA U PRVOM TJEDNU

- 313 Pravila da se na neki način osjete i prepoznaju različiti pokreti koji se izazivaju u duši: dobri da ih prigrlimo, zli da ih odbacimo; a odgovaraju više prvom tjednu.
- 314 Prvo pravilo.
Osobama koje gomilaju smrtni grijeh na smrtni grijeh običava neprijatelj redovito iznositi prividne naslade, zavodeći ih na maštanje o sjetilnim ugodnostima i o nasladama da ih tako što više održi u njihovim manama i grijesima i da ih njima još više optereti. Dobar pak duh služi se kod takvih protivnim načinom: on ih bode i grize unutarnjim glasom savjesti.
- 315 Drugo pravilo.
Kod ljudi koji odlučno napreduju u čišćenju duše od grijeha, a u službi Boga, našega Gospodina, idu od dobra na bolje, događa se protivno od onoga o čem se govori u prvom pravilu. U tom slučaju vlastito je, naime, zlu duhu da grize, da žalosti i da stavlja zapreke duši, uznemirujući je lažnim razlozima da ne ide dalje. Dobrom pak duhu vlastito je da bodri i jača, da tješi i da do suza gane, da nadahnjuje i miri, olakšavajući sve i uklanjajući sve zapreke kako bi napredovali u dobru.

316 Treće pravilo.

O duhovnoj utjehi. Utjehom nazivam kad se u duši pojavi neki unutarnji pokret uslijed kojeg ona usplamti ljubavlju prema Stvoritelju i svome Gospodinu te više ne može ljubiti ništa što je stvoreno na licu zemlje samo u sebi, nego u Stvoritelju svih stvari. Isto tako kad lije suze, koje potiču na ljubav prema Bogu i našem Gospodinu, dolazile one ili od boli zbog grijeha ili zbog muke Krista, našega Gospodina, ili zbog čega mu drago što izravno smjera u njegovu službu i proslavu. Napokon nazivam utjehom svako množenje ufanja, vjere i ljubavi i svako unutarnje veselje koje poziva i privlači k nebeskim stvarima i na rad oko spasenja vlastite duše, dajući joj mir i pokoj u njezinu Stvoritelju i Bogu.

317 Četvrto pravilo.

O duhovnoj suhoći. Duhovnom suhoćom nazivam sve ono što je protivno trećem pravilu, kao što je zamračenost duše, uzburkanost u njoj, pobude na niske i zemaljske stvari, nemir uslijed različitih uzrujavanja i napasti što nas potiče na nepouzdanje, bez nade, bez ljubavi, gdje se sva duša osjeća lijenom, mlakom, žalosnom i kao rastavljenom od Stvoritelja i svoga Gospodina. Kao što se, naime, utjeha protivi suhoći, tako su i misli što se rađaju iz utjehe protivne mislima koje dolaze od suhoće.

318 Peto pravilo.

U vrijeme duhovne suhoće ne valja mijenjati ništa, već treba ostati čvrsto i ustrajno kod odluka i odredbi koje je tko imao dan prije takve suhoće ili u određenju u kojem je bio u prijašnjoj utjehi. Kao što nas, naime, u vrijeme utjehe vodi i svjetuje dobar duh, tako u vrijeme neutješnosti i suhoće zao; s njegovim pak prišaptajima ne možemo naći put kojim ćemo nešto pravo odlučiti.

319 Šesto pravilo.

Premda za neutješnosti ili suhoće ne smijemo mijenjati prijašnjih odluka, ipak je vrlo korisno ako se odlučno okrenemo protiv same suhoće, pa, na primjer, nastojimo više oko molitve, razmišljanja i mnogog ispitivanja te se damo na to da na primjeren način činimo više pokore.

320 Sedmo pravilo.

Onaj tko je u suhoći neka razmišlja kako ga Gospodin kuša, prepustivši ga njegovim prirodnim silama da se opire različnom uznemirivanju i napastovanju neprijatelja. A on se može oduprijeti s pomoću Božjom, koja ga nikad ne ostavlja premda je jasno ne osjeća jer mu je Gospodin oduzeo njegovu izvanrednu revnost, veliku ljubav i jaku milost, ostavivši mu ipak dovoljno milosti za vječno spasenje duše.

321 Osmo pravilo.

Tko je u suhoći, neka nastoji da se uzdrži u strpljivosti, koja je oprečna napastovanjima što ga salijeću, i neka misli da će uskoro biti utješeno, služeći se sredstvima protiv takve suhoće, kako je rečeno u šestom pravilu.

322 Deveto pravilo.

Tri su poglavita razloga s kojih nas obuzima suhoća. Prvi je što smo mlaki, lijeni i nemarni u svojim duhovnim vježbama; i tako se zbog naših vlastitih pogrešaka duhovna utjeha udaljuje od nas. Drugi je da nas Gospodin iskuša što vrijedimo i koliko napredujemo u njegovoj službi i proslavi bez tolikih nagrada utjehama i velikih milosti. Treći je da steknemo pravu spoznaju i svijest te da na dnu duše osjetimo kako nije u našoj vlasti da steknemo ili održimo veliku pobožnost, žarku ljubav, suze, ni koju drugu duhovnu utjehu, već da je sve to dar i milost Boga, našega Gospodina, i da ne gradimo gnijezda u tuđoj kući, dižući glavu u nekoj oholosti ili u taštoj slavi, pripisujući sami sebi onu pobožnost ili druge pojave duhovne utjehe.

323 Deseto pravilo.

Onaj tko se nalazi u utjehi, neka pomisli kako će mu biti kad opet nastupi suhoća i neka prikuplja nove sile za ono vrijeme.

324 Jedanaesto pravilo.

Onaj tko osjeća utjehu neka nastoji da se što dublje ponizi i poništi, promišljajući kako malo vrijedi za vrijeme suhoće bez onakve milosti i utjehe. Naprotiv, onaj tko se nalazi u suhoći, neka pomisli kako mnogo može s dovoljnom milošću koja mu je dostatna da se opre svim svojim neprijateljima crpeći snagu od svoga Stvoritelja i Gospodina.

325 Dvanaesto pravilo.

Neprijatelj se vlada poput žene, jer je slab snagom, a jak voljom. Ženi je, naime, kad se svađa s nekim muškarcem vlastito da izgubi srčanost te nagne u bijeg tek što ovaj pokaže da je se ne boji, i obratno, ako muž stane uzmicati gubeći srčanost, onda su srdžba, osvetljivost i bijes žene vrlo veliki i bez svake mjere. Isto je tako vlastito neprijatelju da izgubi snagu i srčanost, a napasti da mu nagnu u bijeg tek što se osoba koja se duhovno vježba pokaže neustrašivom u borbi protiv napasti neprijatelja, radeći upravo sasvim protivno. Naprotiv, stane li se egzercitant u napastima plašiti i gubiti srčanost, tada nema na licu zemlje tako divlje zvijeri kao što je neprijatelj ljudske prirode u provođenju svoje paklene namisli s tako golemom zlobom.

326 Trinaesto pravilo.

Isto se tako on vlada poput lažnog ljubavnika kad želi da ostane skrovit i u potaji. Kao što, naime, takav lažan čovjek, koji govori sa zlom namjerom da bi zaveo kćer dobra oca ili ženu dobra muža, traži da se nikome ne kazuju njegove riječi i

nagovaranja, pa se, naprotiv, vrlo ljuti kad kćerka oda ocu ili žena mužu njegove laskave riječi i opaku nakanu, jer odmah lako razabire da neće uspjeti u započetom pothvatu, isto tako i neprijatelj ljudske prirode, kad sa svojim lukavštinama i nagovaranjima navali na dušu pravednika, želi i traži da sve ostane tajno. No kad ona to otkrije ili svom dobrom ispovjedniku ili kojoj drugoj duhovnoj osobi koja dobro poznaje njegove varke i lukavštine, tada ga to vrlo muči jer uviđa da neće uspjeti svojom započetom zloćom budući da su otkrivene njegove očite spletke.

327 Četrnaesto pravilo.

On se vlada i kao vođa kakve vojske da osvoji i opljačka što želi. Kao što, naime, ratni vođa i zapovjednik vojske, utaborivši se i izvidjevši snagu i položaj nekoga utvrđenog grada, navaljuje na nj sa slabije strane, tako isto i neprijatelj ljudskoga roda uhodi i sa svih strana izviđa sve naše kreposti, bogoslovne, stožerne i čudoredne, pa gdje otkrije da smo slabiji i oskudniji što se tiče našega vječnoga spasenja, s te strane nasrće i nastoji nas svladati.

PRAVILA ZA RASPOZNAVANJE DUHOVA U DRUGOM TJEDNU

328 Pravila u istu svrhu da još bolje naučimo raspoznavati duhove, a odgovaraju više drugom tjednu.

329 Prvo pravilo.

Vlastito je Bogu i njegovim anđelima da svojim djelovanjem donose pravo veselje i duševnu radost, a uklanjaju svaku žalost i zabunu koju izaziva neprijatelj. Ovome je opet vlastito da se bori protiv takve radosti i duhovne utjehe, služeći se prividnim razlozima, cjepidlačenjem i neprestanim varkama.

330 Drugo pravilo.

Jedino Bog i naš Gospodin može napuniti dušu utjehom bez prethodnoga uzroka. Jedino je, naime, Stvoritelju moguće da uniđe i iziđe i djeluje u duši raspaljujući je svu ljubavljju prema svome Božanskom Veličanstvu. Kažem: bez uzroka, a to znači bez ikojeg prethodnog osjećaja ili spoznaje bilo kakva predmeta po čemu bi nastala takva utjeha kao posljedica tih čina razuma i volje.

331 Treće pravilo.

S uzrokom može pobuditi utjehu u duši i dobri anđeo kao i zli, no u protivne svrhe: dobri anđeo za njezin duhovni napredak, da raste i da se uspne od dobra na bolje; a zli duh protivno tome, da je zatim povuče u svoju paklenu nakanu i u zloću.

332 Četvrto pravilo.

Vlastito je zlu anđelu, koji se odijeva u anđela svjetla, da ulazi s pobožnom dušom, a izlazi sa samim sobom, tj. da pobuđuje dobre i svete misli, prema raspoloženju

te pravedne duše, pa onda malo po malo gleda da dođe do svoga cilja, da, naime dušu zaplete u svoje tajne zamke i opake namjere.

333 Peto pravilo.

Treba da dobro pazimo na slijed misli; pa ako su početak i sredina i svršetak u svemu dobri, skloni svakom dobru ili onome što je u svemu dobro: to je znak dobra anđela. No ako misli koje nam dolaze završe nečim što je zlo, ili što rastresa dušu, ili što je manje dobro negoli je ono što je duša na početku bila poduzela da će učiniti; ili je čini mlitavom, uznemiruje je ili uzburkava, otimljući joj mir i pokoj što ga je prije uživala, to je jasan znak da to dolazi od zla duha, neprijatelja našeg napretka i vječnog spasenja.

334 Šesto pravilo.

Pošto smo neprijatelja ljudskoga roda osjetili te ga prepoznali po njegovu zmijskom repu i po zloj namjeri do koje vodi, korisno je po dušu koju je napastovao da odmah pregleda tok dobrih misli što joj ih je prišapnuo, i njihov početak te kako je sve polako nastojao da bi je stjerao s one slasti i duhovne radosti u kojoj je bila dok je nije povukao u svoju opaku namjeru, ne bi li se takvim spoznatim i zapaženim iskustvom ubuduće bolje čuvala njegovih običajnih prevara.

335 Sedmo pravilo.

Onima koji od dobra napreduju na bolje dobri anđeo dodiruje dušu ljupko, lagano i blago poput kaplje što kapne u spužvu; zli duh, naprotiv, dodiruje oštro, zvučno i nemirno, kao kad kap vode padne na kamen. Kod onih pak koji idu od zla na gore spomenuti dusi djeluju protivnim načinom. Razlog je tome samo raspoloženje duše, protivno ili slično spomenutim anđelima. Kad je, naime, protivno, ulaze s bukom i osjetljivo tako da se to lako oćuti; a kad je slično, duh ulazi potihom kao u vlastitu kuću na otvorena vrata.

336 Osmo pravilo.

Kad je utjeha bez uzroka, uzevši da tu nema prevare, budući da potječe od samoga Boga i našega Gospodina, kako je već rečeno, duhovna osoba kojoj Bog šalje takvu utjehu treba ipak da s velikom budnošću i pomnjom pazi i razlikuje pravo vrijeme takve utjehe dok je na djelu od onoga vremena koje slijedi, u kojem duša ostaje još zagrijana te još uvijek osjeća blagodat i posljedice minule utjehe. U tom drugom vremenu, naime, uslijed vlastitog umovanja, a na temelju navika i posljedica stečenih pojmova i sudova, pod utjecajem dobrog ili zlog duha duša zna često stvoriti različite odluke i mišljenja, koja nisu neposredno proizišla od Boga, našega Gospodina. I zato ih treba dobro ispitati prije nego što im potpuno povjerujemo i prije nego što ih stanemo provoditi.

PRAVILA O DIJELJENJU MILOSTINJE

337 U službi dijeljenja milostinje treba se držati pravila koja slijede.

338 Prvo pravilo.

Ako dajem roditeljima, prijateljima ili osobama koje volim, imat ću pred očima one četiri stvari o kojima je djelomice već bilo govora kada se raspravljalo o izboru. Prva je da ona ljubav koja me potiče i čini da udijelim milostinju siđe odozgo, od ljubavi prema Bogu, našem Gospodinu, tako da najprije u sebi osjetim da je ljubav koju više ili manje gajim prema tim osobama doista poradi Boga i da u razlogu s kojeg ih većma ljubim odsijeva Bog.

339 Drugo pravilo.

Zamislit ću čovjeka koga nikad nisam vidio ni upoznao i želeći mu svaku savršenost u službi i u staležu u kojem se nalazi: onako, kako bih želio da on nađe sredinu dijeleći milostinju na veću slavu Boga, našega Gospodina, i na veće savršenstvo svoje duše, učinit ću tako i ja, ni više ni manje, pa ću se držati pravila i mjere što ih kod drugoga želim i koje smatram takvim da su na veću slavu Božju i na savršenost duše.

340 Treće pravilo.

Razmislit ću, kao da sam na samrti, način i mjeru kojih bih tada želio da sam se držao upravljajući svojim dobrima; i ravnaajući se po njima, držat ću ih se kada budem dijelio milostinju.

341 Četvrto pravilo.

Gledajući kako će mi biti na sudnji dan, promislit ću dobro kako bih tada želio da sam vršio tu meni povjerenu službu i dužnost: pa ću se sada držati pravila kojeg bih onda htio da sam se držao.

342 Peto pravilo.

Kad netko osjeti da naginje i da voli neke osobe kojima bi htio udijeliti milostinju, neka pričekaj i dobro razmotri ona četiri prije spomenuta pravila, ispitujući i kušajući na njima svoju sklonost, pa neka ne udijeli milostinje dok im nije udovoljio te posve ostavio i napustio svoju neuređenu sklonost.

343 Šesto pravilo.

Premda nema nikakve krivnje u tome da netko preuzme kakvo dobro dano Bogu, našem Gospodinu, da to raspodijeli, ako ga je Bog, naš Gospodin, pozvao na takvu službu, no ipak, kad određuje koliko mora za sebe uzeti i upotrijebiti od onoga što je dobio da dade drugima, nije sigurno da li ne griješi i da li ne prelazi mjeru. Zato se onaj tko je na takvoj dužnosti može u svom životu i staležu srediti uz pomoć spomenutih pravila.

344 Sedmo pravilo.

S već navedenih razloga i poradi mnogih drugih uvijek je bolje i sigurnije, što se tiče vlastite osobe i našega kućnoga stanja, da se što više ograničimo i suzimo te da se što više približimo svom vrhovnom Svećeniku, svom uzoru i pravilu, to jest Kristu Gospodinu. Prema tome je i treći sabor u Kartagi (kojemu je pribivao i sv. Augustin) odredio i naložio da biskupsko pokušstvo bude priprosto i siromašno. Na to isto treba da gledamo kod svih drugih načina života, obazirući se na prilike i na stalež pojedinaca i sačuvavši u svemu pravi razmjjer. Tako u ženidbenom staležu imamo primjer sv. Joakima i sv. Ane, koji su svoje prihode dijelili u troje: jedan bi dio davali siromasima, drugi bi odredili za službu i u korist hrama, a treći bi zadržali za se, za uzdržavanje svoje i svoje obitelji.

PRAVILA GLEDE SKRUPULA

345 Da se osjete i raspoznaju skrupuli i napastovanja našega neprijatelja, služe slijedeća pravila.

346 Prvo pravilo.

Skrupulom obično zovu ono što proizlazi iz našeg vlastitog suda i slobode, tj. kada ja slobodno stvorim sebi sud da je nešto grijeh što nije grijeh, npr. kad netko slučajno pogazi križ od slamki pa onda vlastitim sudom sudi da je sagriješio. A to zapravo i nije skrupul, već krivi sud.

347 Drugo pravilo.

Pošto sam pogazio onaj križ, ili nešto pomislio ili rekao, ili učinio što drugo, dođe mi izvana misao da sam sagriješio, a s druge mi se opet strane čini da nisam sagriješio; kraj svega toga osjećam neki nemir, koliko, naime, sumnjam i koliko ne sumnjam. To je pravi skrupul i napast koju uzrokuje neprijatelj.

348 Treće pravilo.

Prvog skrupula iz prvog pravila treba se nada sve čuvati jer je čitav zabluda; ali onaj drugi iz drugog pravila za neko je vrijeme vrlo koristan duši koja se predaje duhovnim vježbama; dapače, takvu dušu uvelike pere i čisti jer je veoma odvaja od svakog privida grijeha, prema onoj sv. Grgura: dobrim je dušama vlastito da i ondje nazrijevaju grijeh gdje nema nikakva grijeha.

349 Četvrto pravilo.

Neprijatelj veoma gleda na to da li je koja duša gruba ili osjetljiva. Ako je osjetljiva, nastoji da je učini još osjetljivijom, sve do krajnjih granica, ne bi li je to lakše zbunio i smeo; ako, na primjer, opazi da neka duša ne pristaje ni na smrtni ni na laki grijeh, pa ni na sam privid promišljenoga grijeha, kad već ne može da je navede da padne u nešto što je prividno grijeh, neprijatelj nastoji da ona bar smatra grijehom nešto što nije grijeh, na primjer koju riječ ili najneznatniju

pomisao. Ako je pak duša gruba, neprijatelj će gledati da je učini još grubljom. Na primjer, ako prije nije marila za lake grijeh, nastojat će da ne mari ni za smrtne; ako je pak prije nešto marila za grijeh, neka sada mari manje ili nikako.

350 Peto pravilo.

Želi li duša da u duhovnom životu napreduje, treba da uvijek postupa protivno od neprijatelja. Na primjer, ako neprijatelj kuša da je učini grubljom, neka nastoji da bude nježnijom. Na isti način, ako neprijatelj nastoji da je učini nježnijom, ne bi li je naveo da pretjera, neka duša gleda da se ustali u sredini ne bi li se potpuno smirila.

351 Šesto pravilo.

Kad takva dobra duša hoće da rekne ili da učini nešto što odgovara duhu Crkve ili predajama naših pređa, a što je na slavu Boga, našega Gospodina, pa joj izvana dođe misao ili napast da ne rekne i da ne učini takvo što, navodeći joj prividne razloge, kao da je to taština i slično, tada treba da digne pamet k svome Stvoritelju i Gospodinu pa, vidi li da to odgovara dužnoj službi Njemu ili joj se bar ne protivi, onda treba da učini posve protivno od te napasti te da sa sv. Bernardom odgovori: "Niti zbog tebe počeh, niti ću zbog tebe završiti."

PRAVILA DA OSJEĆAMO S CRKVOM

352 Da istinski osjećamo s Katoličkom vojujućom Crkvom, kao što bismo morali, držimo se slijedećih pravila.

353 Prvo pravilo.

Odloživši posve svoj vlastiti sud, valja da držimo svoj duh spremnim i pripravnim da u svemu slušamo pravu Zaručnicu Krista, našega Gospodina, a to je sveta naša Mati Crkva hijerarhijska.

354 Drugo pravilo.

Pohvalno govoriti o ispovijedi svećeniku i o primanju Presvetog Sakramenta jedanput u godini, još više svaki mjesec, a još bolje svakih osam dana uz potrebne i dužne uvjete.

355 Treće pravilo.

Hvaliti često slušanje svete mise, a tako i pjevanje, psalme i druge molitve u crkvi i izvan nje, kao i sate raspoređene u određeno vrijeme za sav Božanski časoslov, i za svaku molitvu, i sve kanonske sate.

356 Četvrto pravilo.

Mnogo hvaliti redovnički stalež, djevičanstvo i uzdržljivost, a ne hvaliti toliko ženidbu koliko ikoje od njih.

357 Peto pravilo.

Hvaliti redovničke zavjete, zavjete poslušnosti, siromaštva i čistoće i druga djela savršenosti na koja nismo vezani. A budući da se zavjet tiče stvari koje nas vode do evanđeoske savršenosti, valja znati da se zavjet ne može položiti za nešto što nas udaljuje od savršenstva, kao što bi bio, na primjer, zavjet da će se tko baviti trgovinom ili da će sklopiti brak.

358 Šesto pravilo.

Hvaliti moći svetaca, štujući te relikvije i utječući im se, hvaliti postaje hodočašća, oprostite, svete godine, križarske povlastice i paljenje svijeća u crkvama.

359 Sedmo pravilo.

Hvaliti odredbe koje se tiču posta i nemrsa kao što su korizmeni i kvatreni post, postovi uoči blagdana, u petak i u subotu; tako i pokore ne samo unutarnje nego i vanjske.

360 Osmo pravilo.

Hvaliti kićenje i gradnju crkve, a isto tako i slike, i štovati ih prema onom što predstavljaju.

361 Deveto pravilo.

Hvaliti napokon sve crkvene zapovijedi, uvijek spremni da tražimo razloge u njihovu obranu, a nipošto protiv njih.

362 Deseto pravilo.

Treba da budemo spremniji da radije odobravamo i hvalimo i uredbe i savjete svojih poglavara i njihovo ponašanje negoli da ih osuđujemo. Premda, naime, nisu ni sada, a možda ni prije nisu bili kako treba, ipak protiv njih govoriti, bilo u javnim govorima, bilo raspravljajući o njima s jednostavnim narodom, značilo bi prije izazivati ogovaranje i sablazan nego korist. Pa i narod bi se tako ogorčio na svoje poglavare, bilo svjetovne bilo duhovne. Stoga, kao što je štetno pred neukim pukom govoriti zlo o svojim pretpostavljenima u njihovoj odsutnosti, tako opet može koristiti ako se njihove pogreške iznesu pred same te osobe koje ih mogu popraviti.

363 Jedanaesto pravilo.

Hvaliti pozitivnu i skolastičnu nauku; kao što je, naime, pozitivnim naučiteljima, na primjer sv. Jeronimu, sv. Augustinu i sv. Grguru, vlastito više buditi čuvstva, da u svemu i nada sve ljubimo Boga, našega Gospodina, te da mu služimo, tako je opet, na primjer sv. Tomi, sv. Bonaventuri, i Magistru sentencija više vlastito da za naše doba utvrđuju ili objašnjavaju stvari potrebne za vječno spasenje te da se više bave otkrivanjem i pobijanjem svih zabluda i svih varki. I učitelji skolastici, naime, premda su iz novijega doba, koriste se ne samo pravim razumijevanjem Svetog Pisma i spisima onih pozitivnih i svetih naučitelja, već se, budući da su i

sami prosvijetljeni i nadahnuti krepošću s neba, pomažu i crkvenim saborima, kanonima i odredbama naše svete majke Crkve.

364 Dvanaesto pravilo.

Moramo izbjegavati usporedbe između nas koji živimo, i onih koji su u boljem životu, jer se čovjek tu nemalo vara; na primjer kad se kaže: ovaj zna više od sv. Augustina, on je drugi ili veći od sv. Franje, to je drugi sv. Pavao po dobroti, po svetosti itd.

365 Trinaesto pravilo.

Da uvijek ostanemo pri istini, treba da za ono što nam se čini bijelim uvijek smatramo i vjerujemo da je crno ako tako izrekne Crkveno Poglavarstvo, u tvrdoj vjeri da je između Krista, našega Gospodina, Zaručnika, i sv. Crkve, Zaručnice njegove, isti Duh, koji nama ravna i upravlja na spasenje naših duša. Po istom, naime, Duhu i našem Gospodinu, koji je dao deset zapovijedi, upravlja se i ravna sveta naša Mati Crkva.

366 Četrnaesto pravilo.

Premda je živa istina da se nitko ne može spasiti ako nije predodređen za nebo i ako nije u posjedu vjere i milosti, opet valja da vrlo dobro pazimo na način kako o svemu tome govorimo i raspravljamo.

367 Petnaesto pravilo.

Ne smijemo mnogo govoriti o predodređenju kao iz običaja, nego, ako već na koji način ili kadikad padne o tom riječ, neka se govori tako da se priprosti puk ne zavede u bludnju, kao što se koji put događa, na primjer kad se kaže: hoću li se spasiti ili osuditi, to je već određeno te unatoč mojim dobrim ili zlim djelima ne može biti drugačije. I tako omlitave i zanemare se dobra djela koja vode k spasenju i k duševnom napretku.

368 Šesnaesto pravilo.

Na isti način valja pripaziti da se zbog toga što se mnogo i s puno žara govori o vjeri, a bez ikakva razlikovanja i pravilnog objašnjavanja, ne daje puku povod da se ohladi i omlitavi za aktivnost, bilo to prije nego što mu je vjeru oblikovala ljubav, bilo poslije toga.

369 Sedamnaesto pravilo.

Isto tako ne smijemo previše govoriti i isticati toliko milosti da se ne izrodi u otrov koji će uništiti slobodu volje. Može se ipak raspravljati o vjeri i o milosti, koliko je s Božjom pomoći moguće, na veću slavu njegova Božanskog Veličanstva; ali ipak ne tako ni na takav način, osobito ne u naše tako opasno doba, da to bude na štetu dobrim djelima i slobodnoj volji ili da se do njih ništa ne drži.

370 Osamnaesto pravilo.

Premda valja nada sve cijeniti kada tko Bogu, našem Gospodinu, mnogo služi iz čiste ljubavi, ipak treba da mnogo hvalimo i strah pred njegovim Božanskim Veličanstvom. Nije, naime, samo djetinji strah nešto Bogu milo i veoma sveto, nego također i strah sluge. Kada, naime, čovjek ne može da postigne ono što je bolje i korisnije, tada i on mnogo pomaže da se čovjek oslobodi smrtnoga grijeha; a oslobodivši se ovoga, lako će se izdići i do straha djetinjega, koji je Bogu, našem Gospodinu, nada sve mio i drag budući da je on jedno s Božjom ljubavi.